

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2011

Bc. Tomáš Lošonský

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

MORÁLNE HODNOTY A SÚČASNÁ SPOLOČNOSŤ

Diplomová práca

Študijný program: učiteľstvo akademických predmetov

Školiace pracovisko: Katedra filozofie

Školiteľ: Gabriela Jonášková, CSc.

Nitra 2011

Bc. Tomáš Lošonský

Zadanie

ABSTRAKT

LOŠONSKÝ, Tomáš: Hodnoty a spoločnosť. Diplomová práca, Univerzita Konštantína Filozofa. Filozofická fakulta. Katedra filozofie . Konzultant: Gabriela Jonášková, CSc, Nitra: Filozofická fakulta Nitra: 2011. 84 s.

Naša práca tradične tvorí syntézu teoretickej a praktickej časti. Prvá pozostáva zo štyroch kompaktných kapitol venujúcich sa hodnotám a spoločnosti. V prvej osvetľujeme základné pojmy, t.j. hodnoty, hodnotový systém a hierarchiu hodnôt. V druhej následne dokumentujeme vplyv na morálne hodnoty na pozadí všeobecnej teórie morálky, ale zamierime aj k prosociálnosti či etickému kódexu. Obsahom tretej kapitoly sú dôsledky úpadku morálky ako hospodárska kríza, terorizmus či drogy a alkohol. Poslednú kapitolu venujeme mediálnemu vplyvu na morálku a hodnoty, rozoberáme staré ale aj nové médiá a ich potencionálne hrozby. Praktická časť tvorí prieskum usúvzťažnený teoretickou časťou. Primárnym cieľom je preskúmať hodnotovú orientáciu, systém mládeže ale aj ich osobné názory na ďalšie aspekty, súvisiace prednostne so spoločnosťou. Použili sme klasickú dotazníkovú metódu, pričom sme sa opierali o vysokú vzorku respondentov. Pozostáva zo 17tich zatvorených a jednej otvorenej otázky. Výsledky sa vyhodnocovali štandardnou štatistikou, vo forme grafov a tabuliek, tie sme obohatili kvalitatívnym popisom. Dôraz bol kladený na rozdiely zistené na vekovej a rodovej úrovni. Na záver sú všetky zistenia skompletizované tak ako vyvedené implikácie vo svete hodnôt.

Kľúčové slová: hodnota, hodnotová orientácia, morálka, vplyvy, spoločnosť, etický kódex, úpadok morálky

ABSTRACT

LOŠONSKÝ, Tomáš: Values and Society, Diploma thesis, Constantine the Philosopher University. Faculty of Arts. Department of Philosophy. Head of diploma thesis: Gabriela Jonášková, CSc, Nitra: Faculty of Arts, Nitra: 2011. 84 p.

Our thesis traditionally consists of theoretical and practical part. The first one includes four compact chapters dealing with values and society. In the first one, we report on basic concepts, i.e. values, value system and the value hierarchy. In the second, we subsequently document the impact on moral values as reflected in the general theory of ethics, but we focus also on prosocial behaviour and ethical code. The third one comprises the consequences of the moral decay such as economic crisis, terrorism or drugs and alcohol. The last chapter deals with medial influence on morality and values, analyzing old and new media and their potential threats. The practical part represents survey based on the theoretical compilation. Its primary aim is to investigate the value orientation and system of the youth, as well as its personal attitudes and further aspects interrelated especially with society. We utilized standard method of questionnaire, and we relied on the high sample of respondents. It subsumes 17 closed and one open question. Results were evaluated by the means of standard statistics, in the form of graphs and tables; these were enriched with qualitative descriptions. The emphasis is placed on the discrepancies founded on the level of age and sex. At the end, all findings are summarized with the implications relevant in the world of values.

Key words: value, value orientation, morality, ethics, influences, society, ethical code, moral decay

POĎAKOVANIE

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pani Gabriele Jonáškovej, CSc. za pedagogické usmernenie, za cenné rady a konzultácie, za veľkú trpezlivosť a podporu pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

Nitra:.....

.....

Podpis autora DP

Obsah

ÚVOD	8
1 HODNOTY A SPOLOČNOSŤ	10
1.1 Definovanie pojmu hodnota a spoločnosť.....	10
1.2 Druhy hodnôt.....	12
1.3 Hodnotový systém a hierarchia hodnôt.....	14
2 MORÁLKA, MORÁLNE HODNOTY A ICH VPLYV	18
2.1 Mravné vedomie a morálka.....	18
2.1.1 <i>Prosociálnosť ako prostriedok a cieľ morálneho vývoja</i>	21
2.2 Etický kódex.....	22
2.3 Vplyvy pri formovaní hodnôt.....	23
3 DÔSLEDKY ÚPADKU MORÁLKY	29
4 OVPLYVNĚOVANIE MORÁLKY PROSTREDNÍCTVOM MÉDIÍ	37
4.1 Etický kódex pre nové médiá	37
4.2 Staré médiá.....	37
4.3 Nové médiá.....	39
5 VÝSKUMNÁ ČASŤ	43
5.1 Cieľ, predpoklady a charakteristika použitých metód.....	43
5.2 Analýza získaných údajov výskumu	45
5.3 Overenie predpokladov výskumu.....	74
ZÁVER	76
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	78
PRÍLOHY	81

ÚVOD

Problematika hodnôt, resp. axiológie ako takej v humanistickej sfére nie je vôbec neznáma. Venovala sa jej už úctyhodná skupina autorov, publikácií ale aj výskumov. Väčšinou je inkorporovaná do disciplín ako je etika, filozofia, psychológia či sociológia. Každá z týchto ju skúma pomocou svojho pojmového aparátu a vedeckého prístupu. To je aj dôvod, prečo nájdeme veľké množstvo definícií hodnôt, ktoré sa často nezhodujú alebo sa priam rozchádzajú. V našej práci im prenecháme širší záber, avšak zaradíme ich predovšetkým do eticko-mravnej sféry. Zameriame sa hlavne na všetky potencionálne vplyvy a hrozby útočiace na stabilitu hodnotového systému ako napr. politika, média. Skúsime si objasniť aký dopad môže mať zlyhanie takéhoto zle usporiadaného alebo rozbitého systému. Teoretické rozbor a tradičné prieskumy nie sú taktiež ničím inovačné. My sa ale pokúsime o špecifické zameranie a ukotvenie kvalitnej teórie v praktickej časti. Tému sme si vybrali na základe osobných preferencií a z presvedčenia, že k tejto problematike treba pristúpiť kritickejšie a z cela novšieho pohľadu. Na prvý pohľad neškodné vplyvy môžu spôsobiť veľké škody, ktoré ničia našu morálnu národu. Toto bude tvoriť aj náš prvoradý cieľ a to prostredníctvom prieskumnej časti- dotazníka- pomocou, ktorého zistíme názory, presvedčenia a postoje súčasnej mládeže smerom k hodnotovému systému a vzťahovosti hodnoty a spoločnosti. Spoliehame sa na neobyčajne početnú vzorku respondentov (1054) a teda dôveryhodné výsledky, ktoré nám poskytnú, ako dúfame, nový vzhlad a perspektívu do tejto problematiky. Dotazník má klasickú formu, obsahuje 17 zatvorených otázok, pre rýchlejšie a pohodlnejšie odpovede, a jednu otvorenú širšiu otázku, ktorá je smerovaná na osobný názor ohľadom významu hodnôt v živote každého človeka. Dotazník tvorí z časti aj akýsi vedomostný test, čo môže priniesť tiež želateľné výsledky. Zistenia sme spracovali typickými štatistickými metódami, vo forme grafov a tabuliek, ktoré sme dodatočne analyticky popísali. Na pozadí nezávislých premenných ako vek a pohlavie sme porovnávali jednotlivé odpovede. V hypotézach a predpokladoch sme vyjadrili skôr určitý nesúhlas so všeobecne prijímanou skutočnosťou, že vo svete mladých dominujú skôr materiálne hodnoty, prípadne ľudia tejto generácie nemajú prehľad čo tvorí hodnotový systém, ako ho revidovať, alebo aké miesto v spoločnosti zastávajú hodnoty.

V práci sme využili najviac citácie najznámejších autorov a kompetentných vedcov, nie len z oblasti etiky, a to: Hrehová (2005), Kučerová (1996), Diatka (2005). Inšpiráciu sme tiež čerpali aj u Brožíka (2000 a 2004)

Veríme, že práca bude inšpiratívna pre každého zaujatého čitateľa, študenta či učiteľa. Dúfame, že každému poskytne určité zamyslenie sa a mravné precitnutie, ale aj akúsi „výzbroj“ proti všetkým negatívnym vplyvom na náš hodnotový systém. Nad pokračovaním či rozširovaním témy neuvažujeme, no bolo by žiaduce vyhodnotiť hodnotovú hierarchiu určitej skupiny populácie pomocou iných vedeckých metód, výsledky ktorých už nebudú iba domnienkou, ale čírim faktom.

1 HODNOTY A SPOLOČNOSŤ

1.1 Definovanie pojmu hodnota a spoločnosť

Ako vyplýva z názvu našej diplomovej práce, základným pojmom, z ktorého vychádzame, je termín „hodnota.“ Naším cieľom je sprvu uviesť a porovnať niekoľko definícií z pohľadu kompetentných autorov, doplnených naším osobným stanoviskom, neskôr vlastné zavedenie komplexne najvýhodnejšej definície, z ktorej sa budú odvíjať i ďalšie podkapitoly, ako druhy hodnôt, hodnotový systém a hierarchia hodnôt. Treba však podotknúť, že taký široký, a neraz nejasný pojem, akým je hodnota, by bolo naivným pokusom ho vyčerpať. Aj preto je pre nás veľkou výzvou vymedziť všetky spoločné charakteristiky a eventuálne vystopovať adekvátne zodpovedajúce kritériá tohto „agregátu“. Interdisciplinárne usporiadanie nevyklúčujeme, práve naopak - je inherentne žiaduce, keďže hodnota nie je exkluzívne etická kategória, hoci akokoľvek navádzajúc implikuje. Určitý dôraz je citel'ný už v nasledujúcich charakteristikách pojmu.

Hulan (2006) vo svojej prednáške považuje termín hodnota skôr za súhrnný a definuje ho nasledovne: „*hodnota je kvalita funkcie, meraná (zistovaná) adekvátnou normou.*“ Takáto hodnota nie je ani daná, ani stotožnená s hodnotami vecí. Norma je v tomto zmysle veľmi diferencovaná a subjektívna. Vychádzajú z rázu dnešnej doby, a tak je klasická bipolarita hodnôt nedostatková a paleta funkcií sa čoraz viac navrstvuje. Osobne sa viac menej identifikujeme s takouto pseudomatematickou definíciou, predovšetkým s vystávajúcím faktom, že hodnota je vždy meraná normou či kritériom, a to ju robí tým, čím skutočne je. Otázne ostáva len to, či sú takéto normy vždy subjektívne, alebo ich základňa nachádza všel'udskú opodstatnenosť.

Z filozofického hľadiska uvádzame Ehrenfelsa, ktorý tvrdí, že hodnoty sú vždy len hodnotami pre niekoho a usudzuje jej akýsi atribút relácie, prechádzajúc do aktu žiadania, ktorý je nesporne primárny pri definícii hodnoty: „*žiadame veci nie preto, že majú hodnotu, skôr majú hodnotu práve preto, lebo ich žiadame* (Ehrenfels in Hála, 2009, s 142)“. Výsledkom je, že čím si veci viac žiadame, tým majú pre nás väčšiu hodnotu. Spomínaná relácia, objektu a subjektu, sa môže realizovať ako pozitívne, a vtedy ako vo vzťahu k existencii, tak negatívne, a vtedy ako vo vzťahu k neexistencii vecí. Tento vzťah podľa autora nezávisí od konkrétnej existencie vecí, ako aj od konkrétneho prania človeka. Jeho axiológia je jedna z ďalších, s vlastným systémom a so svojím pojmovým aparátom, a preto jej nebudeme venovať ďalšiu pozornosť.

Aj psychologické vedy sa pri terminologickom skúmaní zaoberajú hodnotami. Z ich pohľadu sú hodnoty ako kognitívne konštrukty, ktoré silne vplyvajú na celkové rozhodovanie a správanie človeka, ale aj na jeho percepciu vonkajšieho sveta.

Schwartz a Bilsky (1990, s.878 in) uvádzajú päť formálnych znakov pre hodnoty: sú koncepty toho, v čo človek verí, prináležia k žiaducim stavom alebo správaniu, sú transsituačné, riadia selekciu alebo vyhodnocovanie správania a udalostí, sú usporiadané podľa relatívnej dôležitosti.

Feather (1995 in tamtiež) argumentuje, že hodnoty udržujú kontinuitu a zmysel v neustále sa meniacich okolnostiach, ktoré slúžia ako princípy, na základe ktorých hodnotíme každý nový jav či vec. Psychologicky sú hodnoty prepojené s emóciami a tendenciou spájať sa s pozitívnymi motiváciami pre ľudský život. Vedecky tu opäť nachádzame celý systém a rozdelenie hodnôt, ktoré by však presahovali limity našej práce. Túto koncepciu považujeme za konzistentnú a pozitívne orientovanú v zmysle exploatacie hodnôt pre naplnenie cieľov či saturovanie požadovaných potrieb, vzbudenie kladných emócií. Vplyvajú na naše prežívanie v tom smere, ako im to umožníme, ako si ich usporiadame a veríme, že nám prinesú očakávaný výsledok, presahujú naše racionálne bytie.

Ďalším termínom, ktorý vyplýva z názvu našej diplomovej práce a z ktorého budeme v našej práci vychádzať, je spoločnosť, o ktorej môžeme hovoriť ako o skupine jedincov, ktorá je v spoločenských vedách rôzne definovaná. Môžeme o nej hovoriť napríklad ako o celku spoločenských javov, výsledok vzájomného pôsobenia ľudí (v určitom priestorovom, kultúrnom, sociálnom a historickom kontexte) alebo súhrn vzťahov medzi ľuďmi. Tiež to môže byť skupina ľudí tvoriaca polo uzavretý alebo polootevorený spoločenský systém, v ktorej väčšina vzťahov je v rámci skupiny. Ďalšie definície o nej hovoria ako o sieti vzťahov medzi spoločenskými entitami, alebo že je to vzájomne závislá komunita (vzájomné závislé spoločenstvo).

Podľa Toenniesa: je spoločnosť opak komunity (spoločenstva), teda sociálna skupina udržiavaná tým, že je dôležitá pre individuálne ciele svojich členov. Tiež je to vyhranená skupina ľudí v rozsahu medzi rodinou a štátom, ľudstvo (ako celok), štát (najmä ako súhrn spoločenských javov v rozsahu územia štátu), usporiadané spoločenstvo ľudí, ktorí obývajú určité územie, sú spojení výmenou a spolupracou a riadení svojimi vlastnými inštitúciami, určitá forma alebo systém spoločenských vzťahov.

V marxizme hovoríme o spoločnosti ako o určitom štádiu vývoja ľudských dejín (spoločensko-ekonomická formácia alebo individuálna jednotka historického vývoja), najzložitejšia sociálna forma pohybu hmoty resp. tá časť materiálneho sveta, ktorá sa oddelila od prírody a je prírodou podmienená, súhrn vzťahov medzi ľuďmi.

J. Le Goffa sa o spoločnosti vyjadruje a žije len tým, že uvoľňuje miesto spodobovaniu, obrazom, výtvorom, obrazotvornosti.

O spoločnosti píše aj Barány: „*Jedným zo základných prejavov či stránok triednej a inej sociálnej diferenciacie spoločnosti je rôznosť potrieb a záujmov tried, ďalších sociálnych skupín aj ich tvoriacich jednotlivcov.*“ Aby sme to všetko mohli dosiahnuť spoločnosť potrebuje na zabezpečenie svojho fungovania určitý mechanizmus. Tým mechanizmom u Barániho je práve politika. (Barány, Štát a spoločnosť, s. 9)

Gál a Alan spomínajú spoločnosť ako zoskupenie ľudí, ktorí kvôli určitému cieľu koordinujú svoje úsilie. Spoločnosť je vnútorne bohato diferencovaná a prirovnávajú ju so strojom, kde jednotlivé časti pracujú v prospech celku. (Gál, Alan, 1987, s. 49)

1.2 Druhy hodnôt

Hodnoty môžeme rozdeliť na základe axiologickej problematiky.

Kučerová spomína Kanta, ktorý hovoril o troch hodnotách. Rozlišoval hodnotu príjemného, hodnotu užitočného a hodnotu účelného a krásneho. To vysvetľuje tak, že hodnotu príjemného má to, čo sa páči naším zmyslom na začiatku. Hodnotu užitočného má to, čo sa páči rozmyslu pre pojem relatívne vzhľadom k nejakému cieľu. Hodnotu účelného a krásneho má to, čo budí cit slasti pri vnímaní formy súhlasom obrazivosti a rozumu.

Uvedená autorka taktiež spomína Zbořila, ktorý rozlišoval kognitívne hodnoty (poznania), eudaimonistické hodnoty (blaženosť), morálne hodnoty (mravnosť), hodnoty estetické (krásy a lásky) a hodnoty náboženské (hodnoty svätosti).

Kučerová tiež píše o klasifikácii hodnôt podľa dimenzií, v ktorých človek prežíva sám seba i svet. Rozdeľuje hodnoty na prírodné, ktorých súčasťou vitálne a životné hodnoty. Tieto hodnoty majú tendenciu udržať, presadiť, uchovať a rozvinúť život organizmu, jedinca a druhu. Ďalšou súčasťou prírodných hodnôt sú sociálne hodnoty, kde človek má potrebu asociácie, túži po citovej odozve, chce milovať a byť milovaným. Okrem prírodných hodnôt Kučerová rozlišuje hodnoty civilizované a sféru duchovných hodnôt.

Hrehová popisuje štyri úrovne hodnôt u Schellera nasledovne a taktiež spomína Hartmanové delenie morálnych hodnôt.

Štyri úrovne hodnôt u Schellera:

- zmyslové (to čo nám je príjemné alebo nepríjemné = vonkajšia krása)
- životné (zdravie, výživa = harmonizujúca krása)
- duchovné (pravda, dobré úmysly = vnútorná krása)
- náboženské (sväté, čisté = transcendentná krása)

Delenie morálnych hodnôt u Hartmanna:

1. hodnoty s morálnym základom (dobro, vznešenosť, plnosť, čistota)
2. hodnoty špeciálne, ku ktorým priradil cnosti morálne a vzťahové:
 - a) morálne (múdrosť, spravodlivosť, sila, zdržanlivosť)
 - b) vzťahové, ktoré sú buď základom nášho bezprostredného každodenného správania k blíznym a vyjavujeme ich predovšetkým cez lásku, vieru, dôveru, pravdovravnosť, úprimnosť, alebo základom postoja k ľuďom vzdialeným, s ktorými neprichádzame bezprostredne do kontaktu, ale vieme byť voči nim solidárny.

Ľudské cnosti ako skromnosť a pokora vyzdvihuje aj Hartmann a hovorí o nich ako o cnostiach, ktoré tlmia egoizmus. Rozlišuje pritom vonkajšiu cnosť, ktorou je skromnosť a vnútornú cnosť, ktorou je pokora. Práve cnostná skromnosť mierni naše správanie, je to umenie byť šťastným a spokojným s malými vecami.

U Dorotíkovej sa stretávame s iným delením hodnôt. Hodnoty člení podľa niekoľkých základných kritérií. Dve základne sféry života človeka a spoločnosti tvoria prvé kritérium, ktorých výsledkom je rozdelenie hodnôt na materiálne a duchovné. Do druhého kritéria zaraďuje spoločenské vzťahy v jednotlivých oblastiach života spoločnosti. Na základe týchto oblastí sa nám hodnoty členia na rôzne druhy a môžeme teda hovoriť o hodnotách politických, etických, estetických, právnych, náboženských, ekologických, biologických a iné. Individuálne a kolektívne hodnoty rozlišujeme na základe ďalšieho kritéria, ktorým je platnosť hodnôt. Časová trvalosť je posledným kritériom, ktoré uvádza Dorotíkova. Podľa nej existujú hodnoty dočasné a hodnoty v zmysle pretrvávajúcich, tzv. všeludských hodnôt. (Dorotíková, 1980, s. 153)

Mnohí autori rozlišujú aj tzv. pseudohodnoty. Nakoľko sa ľudia vždy hnali za niečím, čo bolo hodnotné, časom aj tak zistia, že veci čo považovali za hodnotné, vôbec žiadnu hodnotu nemajú, nemali tú skutočnú, pravú hodnotu. Môžeme tiež povedať, že to, čo sa niekedy považovalo za hodnotné je dnes smiešne. Je smutné, že takéto relatívne hodnoty, pseudohodnoty ovplyvňujú životy nielen jednotlivých ľudí, ale aj celé národy. V dnešnej dobe sa do popredia dostáva predovšetkým honba za ziskom, majetkom, kariérou, mocou, slávou a práve to aj v minulosti aj dnes spôsobuje nejednu krízu, spoločnosť rozvracuje a v tom najhoršom prípade to môže viesť až k vojnám (viac o týchto hodnotách uvádzame v tretej kapitole). Pseudohodnoty môže mať každý človek rôzne. Taký narkoman môže užívanie drog brať ako prejav osobného štýlu. Užívanie psychotropných látok môže pôsobiť ako seba potvrdzovanie a potvrdzovanie vlastnej hodnoty, i keď ide o pseudohodnoty. Ďalším príkladom môže byť alkoholik kde psychotropné látky strieda alkohol. Zvýšená túžba po seba potvrdení môže byť nezriedka posilnená reklamou alebo masmédiami, s fajčiacimi, pijúcimi alebo drogujúcimi hrdinami, s ktorými sa mladý človek môže stotožňovať.

O pseudohodnotách písal už aj Maslow vo svojom výskume, kde identifikoval rastové potreby. Nazýva ich pseudohodnotami, metapotrebami alebo B – hodnotami. Maslow hovorí o 14 pseudohodnotách, ktorými sú: pravda, dobrota, krása, celistvosť, živosť, unikátnosť, dokonalosť, úplnosť, spravodlivosť, jednoduchosť, bohatosť, beznamáhavosť, hravosť a sebestačnosť (Maslow, 1971, s.43).

1.3 Hodnotový systém a hierarchia hodnôt

Každý človek má svoj hodnotový systém, ktorým sa riadi pri rozhodovaní a uvažovaní. Keby sme sa spýtali niekoľkých ľudí čo oni považujú za hodnoty, alebo aké hodnoty preferujú, nedostali by sme rovnakú odpoveď. Každý človek preferuje iné hodnoty, ale keby sme porovnali vzorce správania u týchto ľudí dostaneme sa k tomu, že spravidla tieto vzorce správania odpovedajú určitej schéme ich hodnôt. Veľký vplyv na správanie jedinca má, keď je hodnotový systém ucelenejší a keď sa spája s celkovou osobnosťou jedinca.

Homola hovorí, že z psychologickej stránky by mal hodnotový systém zodpovedať nasledujúcim trom požiadavkám: musí byť vnútorne celistvý v súlade s celou osobnosťou

i s ďalšími osobnostnými charakteristikami jedinca, má byť realistický a do určitej miery i dynamický, jedincovi by mal prinášať uspokojenie. (Homola, 1972, s. 210)

Hodnotový systém zohráva dôležitú úlohu nielen v živote človeka, ale taktiež úlohu pri rozhodovaní. Pri výbere správneho rozhodnutia majú nesmierny význam práve tie hodnoty, ktoré majú v našom hodnotovom systéme dôležitú pozíciu. Hodnotový systém ovplyvňujú mnohé faktory, jednak vonkajšie a jednak vnútorné. Z toho môžeme vyvodzovať, že je akýmsi nestabilným útvarom. V prípade poradia, má obrovský vplyv na hodnotový systém človeka rodina, ďalším dôležitým činiteľom, ktorý ovplyvňuje, ale sa aj podieľa na jeho utváraní sú práve pedagogické inštitúcie, kde sa pre pedagóga otvára priestor pre výchovu k hodnotám. Okrem rodiny a školy sa na ovplyvňovaní hodnotového systému podieľa aj dosiahnuté vzdelanie, náboženská orientácia, profesia atď. Rozdielnosť však môže spôsobovať aj vek a pohlavie človeka.

Hierarchia hodnôt

Skôr ako začneme hovoriť o hierarchii hodnôt, mali by sme si tiež vymedziť akýsi vzťah medzi hodnotou a normou. Norma je pojem, na ktorý môžeme naraziť v mnohých vedách. Objavuje sa tak v humanitných a sociálnych vedách, ako aj v niektorých odvetviach exaktných vied. V našom živote musíme rešpektovať veľké množstvo noriem.

Diatka sa zaoberá normami najmä v oblasti etických noriem. *„Zo všetkých hodnotových noriem sa práve etické normy najbezprostrednejšie zapodieľajú nielen čiastkovým konaním ľudí, niektorou z jeho stránok, ale pripisujú určitý zmysel správania ľudí ako celku.“* (Diatka, 2005, s. 85). Všetko čo robíme, čomu prispôbujeme naše konanie, pri každej činnosti či je to odprevádzanie detí do škôlky, stavba domu, popíjanie v bare s kamarátmi je eticky relevantné. Nech robíme čokoľvek, svojou činnosťou sa dotýkame nielen druhých ľudí, ale hlavne samých seba. Diatka v súvislosti s normami hovorí o imperatívoch, kde ich akceptáciou sa zbavujeme výčitiek svedomia, zodpovednosti a tiež sa zriekame svojej osobitosti. Zaraďujeme sa do akéhosi zástupu.

„Imperatívy, nielen morálne, pochádzajú zvyčajne z dielní panujúcich a vládnuccich inštitúcií nielen svetských či cirkevných, ale aj politických, pedagogických a policajných, hocakých a kadejakých, lebo je ľahšie ovládať všetkých ľudí rovnakým príkazom, ako

viest' človeka osobitne takou argumentáciou, ktorú by si vedel osvojiť, alebo takou, ktorú si osvojiť nechce, nech už na to má akékoľvek dôvody.“ (Diatka, 2005, s. 86)

Ako aj z názvu našej diplomovej práce vyplýva, budeme predovšetkým písať o morálnych hodnotách (normách). Gluchman píše o morálnych normách ako normách, ktoré predstavujú záväznosť, ktorá vychádza z faktu samotnej existencie medziľudských vzťahov. Morálna povinnosť je prejavom vlastného rozhodnutia človeka, jeho dobrej vôle voliť a konať dobro, čiže byť morálnym. (Gluchman, 1998, s. 47-69)

Každá konkrétna hodnota je hodnotou vzhľadom k nejakej norme, hierarchia je teda zostavením poradia konkrétnych realizácii danej normy.

Hodnotová orientácia, alebo aj inak hierarchiou hodnôt rozumieme zameranie osobnosti na určité spektrum hodnôt. Tie môžu byť buď materiálneho, alebo duchovného charakteru. Z veľkej časti tvoria osobnosť človeka. Podľa nich sa orientuje aj vo svojom citovom živote a rozhoduje sa podľa nich celý život. *„Hodnotovú hierarchiu mladého človeka môžeme oprávnene považovať za základ hodnoty nastupujúcej generácie. Jej formovanie nie je v celej mladej populácii rovnomerné a harmonicky prebiehajúce.“* (Barátová, D.; Turček K., 1999, s. 35) V užšom slova zmysle to znamená, že dnešná mládež utvára hodnoty svojím deťom, pretože, to čo berú ako hodnoty pre seba, budú prenášať do budúcnosti aj na svoje potomstvo.

Városov rozlišuje dva základné typy hierarchie hodnôt. Buď hovoríme o nadradenosti alebo podradenosti niekoho, prípadne niečoho niečomu. Tiež môžeme usudzovať aj o akomsi usporiadaní hodnôt vedľa seba, podľa veľkosti. Tu autor ako príklad pre prvý typ hierarchie uvádza práve vojenské hodnosti, a pre druhý typ hierarchie uvádza telocvičný zástup podľa výšky. (Városov, 1970, s. 353)

S hierarchiou hodnôt sa v našom živote stretávame na každom kroku a každý z nás si robí svoju hierarchiu hodnôt. Takým príkladom nám napríklad môže byť filmový festival a keby tam posadíme filmového kritika, dieťa, režiséra, herca každý by daný film, ktorý by sa premietal ohodnotil inak, pretože na hodnotenie daného filmu použili rozdielne požiadavky na film (normy), kde tieto normy môžu byť často premiešané aj s inými (emocionálnymi).

Považujeme za nevyhnutné zdôrazniť, že je potrebné rozlišovať hierarchiu noriem odlišovať od hierarchií hodnôt. Pri hierarchiách hodnôt ide o odstupňovanie konkrétnych funkcií, podľa toho, do akej miery spĺňajú normu. Hierarchie noriem sú určením poradia medzi viacerými možnými normami z hľadiska inej, v danej situácii nadradenej normy. (Városov, 1970, s. 354)

Okrem už spomínaných faktov o hodnotách, považujeme za potrebné poznamenať, že hodnoty ako také vynikajú aj komunikatívnou funkciou, avšak ako obsahovo prázdne naberajú ráz nihilizmu. Nemusí sa však nevyhnutne jednať o radikálny nihilizmus, ktorý popiera čokoľvek v poznaní a teda aj hodnoty. Odstup od jednoznačnosti ich pravdy a normy je však na mieste aj v súčasnosti. Práve postmoderný nihilizmus pochybuje o jednej pravde dejín, ktorá je ich zavŕšením. V ľahkej opozícii nachádzame hodnotový pluralizmus, ktorý pripúšťa existenciu viacerých právd a hodnôt a ich synchronickú koexistenciu. Nihilizmus tvrdí, že nič nemá svoju hodnotu, hodnota čohokoľvek je však priamo závislá na vzťahoch, v ktorých sa objaví (predovšetkým v ekonomickom slova zmysle). Sekularizácia môže byť taktiež prejavom hodnotového nihilizmu. V postmoderne sme rezignovali na absolútnu pravdu a hodnotu, akceptovali sme inakosť, ktorá nás privádza k pluralizmu. Zvláštnym ale korektným postupom v postmoderne je spoznávanie vlastných hodnôt pomocou toho, čím nie sú, teda aj v tom, čo pre nás nie je hodnotné.

2 MORÁLKA, MORÁLNE HODNOTY A ICH VPLYV

V tejto kapitole sa zameriavame hlavne na faktory, ktoré mali vplyv a aj v súčasnosti ovplyvňujú formovanie našich hodnôt. Keďže hodnoty súvisia s morálkou a mravným vedomím človeka, zdôraznili sme problematiku morálky, ako i mravného vedomia ponímaní jednotlivca. Na základe toho sme usudzovali na konkrétne vplyvy pri formovaní hodnôt v živote človeka.

2.1 Mravné vedomie a morálka

Pod mravným vedomím chápeme ľudské poznanie, ktoré vystihujú pojmy dobro a zlo, ako aj schopnosť identifikácie a rozlíšenia týchto morálnych kvalít. Mravné vedomie neznamena iba formálne poznanie obsahu pojmov dobro a zlo, ale i schopnosť vnímať tieto znaky v myslení, cítení a konaní vlastnom i druhých ľudí. V tejto súvislosti je potrebné diferencovať vôľu slobodného a neslobodného jedinca. Vôľa neslobodného človeka je riadená výlučne egom, s cieľom naplnenia svojich potrieb, pričom prostriedky uspokojenia sú irelevantné. Z hľadiska vonkajšieho hodnotenia mravnej kvality konania sú smerodajné emócie, ktoré uspokojujúci za sebou zanecháva. V tomto prípade ide väčšinou o strach, nenávisť, závisť, opovrhnutie, poníženie atď.. Mravné vedomie je preto značne nízke a predstavuje krajnú alternatívu, ktorú môžeme pomenovať aj prívlastkom amorálny. Uspokojenie je krátkodobé. Naopak, vôľa slobodného človeka nie je závislá na egu, osobnostné ja dokáže odoprieť jeho uspokojenie, resp. ho oddialiť. Vníma rôzne možnosti uspokojenia v súvislosti s adekvátnymi prostriedkami a je schopný výberu. Prostriedky uspokojenia sú relevantné. Emócie, ktoré za sebou zanecháva sú pozitívne, ako napríklad pocit šťastia, uvoľnenosti, pochopenia a naplnenia. Uspokojenie je dlhodobé. Ide o krajne pozitívnu alternatívu mravného vedomia, označovanú prívlastkom, morálny. Stupeň mravného vedomia možno určiť aj podľa hodnotového rebríčka konkrétneho jedinca. Čím sú hodnoty duchovnejšie, tým je mravné vedomie vyššie a naopak, so stúpajúcou materiálnou kvalitou hodnôt, mravné vedomie klesá.

Pojem mravné vedomie spoločnosti definuje oblasť hodnotovej orientácie, kolektívneho vedomia a zahŕňa i adekvátnu úroveň a charakter myslenia, konania, ako aj

emocionálnu vyspelosť členov v spoločnosti, z ktorej sa odvíja i vyplýva kvalita medziľudských vzťahov. Spoločnosť a jednotlivec existujú v procese neustálej interakcie, vzájomne sa podmieňujú a formujú. Mravné vedomie spoločnosti je prienikom individuálnych mravných hodnôt vo vedomí človeka. Čo sa v procese socializácie stáva integrálnou súčasťou človeka, prenáša sa prostredníctvom medziľudských vzťahov do vedomia iných ľudí, spoločenstva a následne sa transformuje do obrazu kolektívneho vedomia, pričom tento proces prebieha i opačne. Je to veľmi zjednodušený model vzniku a formovania kolektívneho vedomia v procese interakcie jedinca a spoločnosti. Samotná realita sa vyznačuje oveľa väčšou zložitosťou a pomerne veľkým časovým priestorom.

S mravným vedomím neodmysliteľne súvisí aj pojem morálka, pri ktorej sa stretávame s otázkami typu: *„Môžeme sa správať morálne, bez toho aby sme vedeli, že to, čo robíme, je skutočne podľa morálnych pravidiel? Kto tieto pravidlá určuje? Prečo sa nimi máme riadiť a vlastne aj podriaďiť? Pozná sám seba ten, kto tvorí tieto pravidlá morálneho správania? Je jeho správanie pre nás to vzorové?“*

Keďže nikto sám seba dokonale nepozná, mnohokrát ani nerozumie činom, ktoré koná, prípadne kedysi vykonal. Raz sa riadi srdcom, inokedy rozumom. Nejednen z nás si niekedy položil otázku, prečo vlastne robí to, čo robí. V našom konaní sa často spoliehame na intuíciu, ktorá nám vraví, čo je dobré a čo nie, i na zákony či pravidlá, ktoré sú v našej spoločnosti pevne dané. Každý z nás je iný, niekto vo svojom konaní uprednostňuje rozum, iný cit, ďalší presne vymedzené pravidlá, či rady priateľov a blízkych. Každý jedinec pozostáva z častí, ktoré tvoria jeden celok, ktoré zasa tvoria akúsi skupinu. Tieto časti však musia spolupracovať, musia byť súdržné. V spomínanej skupine sú preto dôležité pravidlá, ktoré napomáhajú s integritou a súdržnosťou danej skupiny. Za nemorálne mnohí označujú všetko, čo nie je možné povedať na verejnosti. (Morálka jedinca v spoločnosti, 2010)

Podľa M. Conchea morálka začína uznaním výskytu zla, ktoré etický rozum neberie do úvahy. Kým cieľom morálneho diskurzu je vôľa odolávať situáciám nespravodlivosti a znehodnocovania človeka a ľudskej dôstojnosti, cieľom etického diskurzu je doviest jedinca k šťastnému životu. Autor zdôrazňuje, že morálka je „jediná a univerzálna“, že „je pre všetkých rovnaká“ a pozostáva z univerzálnych práv a povinností človeka. Misrahiho mal výhradu v tom, že v morálke sa v nej nariaďuje len určitý spôsob konania či správania.

Predpoklad univerzality, „považuje za brzdu činu, nakoľko neberie do úvahy singularitu situácií a individuí. Etika má podľa jeho pohľadu „*viest subjekty k najlepšej možnej existencii*“. P. Ricoeur definuje etiku ako termín vymedzený pre vidinu naplneného života v znamení činov, ktoré sa považujú za dobré. Morálka je zase pojmom pre artikulovanie tejto vidiny v normách, zákazoch, charakterizovaných zároveň nárokom na univerzalitu a efekt donútenia. Každý deň máme vo svojom okolí množstvo regulatívov, ktoré usmerňujú náš život, buď zákonmi a inými právnymi normami. Z toho dôvodu vzniká otázka: „*Na čo je ešte potrebná taká špecifická forma normatívnej regulácie správania sa, akou je morálka?*“

A. Etzioni uvádza, že „*morálka je menej nákladným a menej donucujúcim regulatívom správania ako štátom zavedené pravidlá regulácie a s tým súvisiace sankcie.*“

Ľudia vo svojom rozhodovaní či správaní väčšinou rešpektujú morálne hodnoty. Je samozrejmé, že existuje mnoho podvodníkov. Štát spolu so svojou donucovacou silou vstupuje všade tam, kde sa morálne usmernenia nedostatočne rešpektujú. Je samozrejmosťou, že ľudské správanie ovplyvňujú i vnútorné dispozície, tlak verejnosti, či autorita v skupine. Morálka je neinštitucionálnou formou úpravy správania, čiže autorom morálnych noriem je rovnaká spoločnosť, ktorá im je podriadená. Nato je potrebné položiť si otázku, čo morálnym správaním? Vysvetlením môže byť Kantove podnietené deontologické chápanie morálky, v ktorom nie je morálna hodnota závislá od dôsledkov, ale od úmyslu, či je vôľa vedená povinnosťami. (Morálka, etika a aplikovaná etika, 2009)

Fázy morálneho vývoja

Často si myslíme, že naše uznávané morálne štandardy sú tie, ktoré nás rodičia naučili v detstve. Nie je to však pravda, nakoľko niekoľko psychologických výskumov potvrdilo, že tak, ako človek prechádza fyzickým vývojom, prechádza i vývojom vnímania morálky, ktoré pozostáva z troch stupňov.

Obdobie detstva je označené ako prvý stupeň, v ktorom dieťa vníma normu dobra a zla, na základe príjemných alebo nepríjemných následkov. Výsledkom je, že ak je poslušné, dostáva odmenu, v prípade opačného nežiaduceho správania je potrestané. To znamená, že dieťa situáciu dobro-zlo posudzuje podľa vlastného hľadiska.

Druhý stupeň predstavuje správanie jedinca, v ktorom človek prijíma morálne štandardy od svojej rodiny, priateľov, kolegov, teda celej spoločnosti a nerozmýšľa nad

tým, aké to bude mať následky. Tieto štandardy prijíma na základe toho, že ich prijíma celá spoločnosť. Vie už stav zhodnotiť aj z cudzieho hľadiska, ale nenazdáva sa, že tento stav niekto vníma odlišne.

Tretí stupeň označuje obdobie, kedy jedinec už len neprijíma morálne štandardy dané spoločnosti, ale skúma rôzne pohľady kriticky a spolu s inými. Dané štandardy, predpisy či zákony prijíma len vtedy, ak si ich dokáže rozumne zdôvodniť. Vie zhodnotiť situáciu aj z iného pohľadu a chápe, že každý môže rozmýšľať inak. (Etické otázky a logická argumentácia, 2008)

Uvedený vývoj vnímania morálky je u každého jednotlivca individuálny, to znamená, že u každého môže prebiehať odlišne a existujú jedinci, ktorí sa na vyššie stupne ani nedostanú.

2.1.1 Prosociálnosť ako prostriedok a cieľ morálneho vývoja

Žijeme v dobe kedy kladieme dôraz predovšetkým na vzdelávanie a výchova žiakov sa dostáva do úzadia. V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu v podmienkach školy pripadá takmer zanedbateľná časť na výchovnú činnosť.

Etická výchova ma na základnej a strednej škole svoje nezastupiteľné miesto. Vďaka jej pôsobeniu učí mladých ľudí viesť plnohodnotný život. Okrem tohto etická výchova pomáha pri hodnotovej orientácii a formovaní postojov mladých ľudí, kultivuje správanie, učí ich orientovať sa v hodnotách, vychováva osobnosť, v ktorej sú pevne zakotvené národné hodnoty, empatia a podobne. Môžeme teda povedať, že súčasťou etiky je teda prosociálnosť, ktorá bola definovaná v 90 rokoch dvadsiateho storočia. Slovo prosociálnosť, je presne definovaný vedecký pojem a má niekoľko synonym. Jedným z takých synonym je aj nezištná láska.

Jedinec, ktorý sa správa prosociálne, sa predovšetkým zameriava na pomoc druhým a nečaká za to žiadnu odmenu. Motívom pri prosociálnom správaní a predpokladom správania je vnútorná snaha, potreba či chcenie urobiť to, čo tomu druhému prospeje bez toho, že on sám z takéhoto konania nebude mať materiálny prospech. Roche Olivar charakterizuje takú osobu, ako osobu prejavujúcu súcit s ľuďmi, ktorí majú ťažkosti, teší ho obdarovať niekoho, alebo rozdeliť sa s niekým, namáha sa v prospech iných ľudí,

úspechy iných ľudí prijíma bez závidi, má pochopenie pre starosti a nevýhody svojich známych, prežíva s inými ich starosti a radosti. (Roche –Olivar, 1992, s. 9)

Žilínek chápe prosociálnosť ako konštantu ľudského bytia, ktorá je súčasťou našej podstaty. Snažil sa charakterizovať pojem prosociálneho správania. Vychádzal z rôznych foriem správania ako je spolupráca, pomoc, utešovanie, ochota obetovať sa, poukazoval na prejavy štedrosti a starostlivosti o dobro iných. (Žilínek, 1997, s. 74)

Spomenuli sme fázy morálneho vývoja akými musíme prejsť. V dnešnej dobe konzumizmu a materializmu sa nám môže javiť, že slovo ako prosociálnosť je pre nás neznáme a i keď poznáme čo to slovíčko znamená nevedeli by sme mu priradiť žiaden význam, lebo väčšina z nás už ani nepozná človeka, ktorý by sa správal takým spôsobom ako opisuje Roche Olivar a Žilínek. Pri správnom pôsobení v našom okolí môže prosociálnosť slúžiť ako dobrý základ k tomu, aby nenastal morálny úpadok.

2.2 Etický kódex

Etický kódex predstavuje najdôležitejšiu súčasť spoločnosti a jeho najdôležitejšou podstatou je rešpektovanie práv druhých. V súčasnosti sa stále viac do popredia dostávajú násilie, drogy, erotika, vulgarizmus atď... Preto je jeho prítomnosť veľmi dôležitou. Považujeme za nevyhnutnosť, aby sme sa zamysleli a uvedomili si tradičné, a predsa najdôležitejšie ľudské hodnoty. Etický kódex nie je stabilný, ale mení sa a má rôzny vplyv na každého jedinca. Podmieňujú ho rôzne faktory, ako napríklad náboženstvo, zamestnanie, výchova, rodina, priatelia a podobne (týmto faktorom sa bližšie venujeme v nasledujúcej podkapitole). (Adamec, 2010)

„Etika je teóriou morálky a mravnosti. Morálku môžeme charakterizovať ako spoločenský jav, ktorý odráža medzilľudské vzťahy a ľudskú činnosť z pohľadu dobra a zla. Je však veľmi ťažké určiť čo je dobro a čo je zlo, práve z dôvodu širokého spektra používateľov nových médií. Práve toto je predmetom mnohých diskusií, čo je ešte možné povoliť a čo už je za hranicou etiky.“ (Adamec, 2010)

2.3 Vplyvy pri formovaní hodnôt

Ako už sme uviedli, etický kódex ovplyvňujú mnohé faktory, na ktoré sa bližšie pozrieme práve v tejto časti práce.

Pri vytváraní hodnôt v živote človeka má jednoznačné postavenie **rodina**. Samotný pojem rodina nie je možné jednoznačne charakterizovať. Rodinou sa zaoberá veľa vedných odborov od psychológie cez sociológiu, pedagogiku, právo až po ekonomiku, pričom každý z týchto vedných odborov používa inú terminológiu. Psychologický slovník charakterizuje rodinu ako spoločenskú skupinu spojenú manželstvom alebo pokrvnými vzťahmi, zodpovednosťou a vzájomnou pomocou. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 512).

Čo má ale hlavný vplyv na tvorbu hodnôt je sociálne prostredie. Najväčší vplyv bol a aj je pripisovaný rodine, domácejmu zázemiu, ako to doma v rodine funguje.

Rodina je akýmsi prvým skúšobným prostredím všetkých základných sociálnych postojov, konfliktov, zväzkov. Dieťa, ktoré je od malička v styku so svojimi rodičmi je stotožnené s ich spôsobom života, teda to, čo robia rodičia, vo väčšine prípadov napodobňujú aj ich deti, či už sa to týka tých dobrých zvykov, dajme tomu športu, alebo tomu horšiemu, čo je pitie alkoholu. „Pri zanedbávaní funkcie rodiny, alebo manželských krízach, alebo aj rozvoje dochádza u mládeže často k citovej deprivácii. Deprivácia sa týka aj detí žijúcich v rodinách alkoholikov, v neúplných rodinách, v rodinách s duševne chorým, v rodinách týraných, či veľmi tvrdo trestaných a zneužívaných detí. Domov je priestor, ktorý patrí človeku, a do ktorého človek patrí. Dieťaťu, ktorému domov a rodina chýbajú, je potrebné zabezpečiť iný náhradný kolektív, skupinu s ktorou sa môže stotožniť, s ktorou by mohlo mať rovnakú hodnotovú orientáciu.“ (Barátová, D.; Turček K., 1999, s. 37)

„Rodina a hodnoty sú dve kľúčové slová, jediné možné zbrane, pomocou ktorých sa možno proti súčasnej stavbe sveta postaviť. Hodnoty, ktoré by boli koreňmi i krídlami. Hodnoty pevné, ktorých by sme sa mohli pevne držať a zakoreniť v nich život a krídla – duchovné sily.“ (Miňová M., 3/2008, s. 12)

Máchová uvádza že pri morálnej výchove je v rodine nevyhnutná ľudskosť. Tá nemá chýbať tam, kde človek hľadá svoju podobu. Upozorňuje však na nebezpečenstvo idealistickej výchovy. (Máchová, s. 46)

Treba poznamenať, že v dnešnej dobe sa ukazuje tendencia, že vplyv rodiny už nie je takým značným ako v minulosti, čo sa prejavuje emancipáciou jedinca v jeho rodine, ktorá sa uskutočňuje v súvislosti so spoločenským vplyvom.

Škola predstavuje ďalší činiteľ, ktorý formuje jednotlivca od detstva a má výrazný morálny rozmer. Požiadavky, pravidlá a hodnoty, správania vytvárajú normatívny rámec etického kódexu pre učiteľa. Učitelia vo svojom povolaní majú vo svojom povolaní výraznú mieru voľnosti. Učiteľ si sám volí stratégiu svojich ďalších postupov a konkrétne konania. So svojím povolaním je učiteľ bytostne spätý. Nemôžeme zabúdať na to, že pri formovaní dnešnej mládeže si musia učitelia dávať veľký pozor, pretože práve učitelia môžu byť možnými objektmi napodobňovania a to bez ohľadu na ich vôľu, a preto by mal zaujímať aktívnu životnú pozíciu, pozitívny vzťah k životu, integrovať v sebe a transferovať v svojej činnosti humánosť, mravnosť, kultúrnosť, múdrosť, vzdelanosť a dobrotu.

„Podstatu morálky učiteľského povolania utvárajú určité požiadavky a hodnotové súdy, pravidlá i normy plniace regulatívnu funkciu v správaní učiteľa v jeho profesionálnej činnosti.“ (Gluchman, 1998, s. 186). Ako sme na začiatku spomínali, práve toto povolanie pomáha pri formovaní morálnych hodnôt u detí, a preto tu môžeme spomenúť, o čo sa učitelia vlastne snažia. Gluchman píše, že učiteľ by sa mal predovšetkým usilovať o blaho žiaka, kde jeho pozitívna akceptácia sú v tomto povolaní podstatné a významné. Nemožno pracovať v škole a v celej edukácii, keď nepocitujeme lásku, niet pozitívneho vzťahu a akceptácie dieťaťa.

Zecha zdôrazňuje profesionálnu zodpovednosť, ktorú pocituje učiteľ voči sebe, voči žiakom, kolegom, rodičom i voči spoločnosti.

Povedali sme si, akú úlohu zohráva škola a učiteľ v nej, avšak Piššová poukazuje na nedostatočnú úroveň mravnej výchovy vo vzdelávaní, v škole. Uvádza, že súčasná škola ignoruje činnosti, ktoré by viedli k posilňovaniu pozitívnej morálky a odvoláva sa pritom nato, že práve táto oblasť je najviac potrebná. (Piššová, 1991, s. 411)

Nemenej dôležitým vplyvom v procese mravnosti predstavuje náboženstvo, ktoré patrí k najčastejším prejavom ľudskej duchovnej aktivity. Je vlastná len ľuďom, a poskytuje odpovede na základné otázky ľudského bytia. Existuje množstvo náboženstiev, avšak každé obsahuje určité zásady správneho a dobrého života, filozofie, ktoré sa vyznačujú rôznymi hodnotami, vzormi či normami správania sa. Nejedno náboženstvo má i svoje morálne kódexy, ktoré požadujú od svojich veriacich (príkladom môže byť kresťanské desatoro).

Mnohí sociológovia tvrdili, že cieľom náboženstva je upevňovanie vládnucich skupín voči ostatným skupinám v spoločnosti. Významným predstaviteľom tohto názoru bol okrem iných aj Karol Marx, ktorý považoval náboženstvo za nástroj, prostredníctvom ktorého držia vládnuce vrstvy nižšie podriadené triedy. Stotožnil sa aj s názorom, že náboženstvo odvádza spoločnosť od hľadania „*praktických, politických riešení sociálnych problémov a namiesto nich im ponúka ilúzie o dosiahnutí šťastia prostredníctvom viery.*“ Navyše si myslel, že ak ľudia zrušia nespravodlivé rozdelenie spoločnosti, náboženstvo nebude potrebné, pretože jeho sociálne funkcie prevezmú iné inštitúcie.

Ďalší sociológovia zdôrazňovali funkciu náboženstva v realizovaní sociálnych zmien. Z toho vyplýva, že náboženstvo nielen upevňuje, ale i kritizuje usporiadanie spoločnosti. Napríklad Max Weber sa zaoberal tým, že náboženstvo môže spoločnosti pomôcť presadiť sa alebo prispôbiť sa zmenám v spoločnosti.

Náboženstvo ovplyvnili i boje za ľudské, občianske a sociálne práva v niektorých krajinách. Navyše, práve náboženstvo vie zmobilizovať spoločnosť k odporu proti modernizácii spoločnosti a podporiť tradičné hodnoty. (Náboženstvo a jeho význam v spoločnosti, 2007)

Okrem už spomínaných činiteľov, akými sú rodina, škola a náboženstvo, dôležitú úlohu v živote každého jedinca zohrávajú **priatelia**. Priatelia sú príbuzní, ktorých si človek vyberá sám. (Eustache Deschamps) „*Pre mladých ľudí je popri existencii životného partnera a lásky nevyhnutným predpokladom spokojného života dostatok priateľov, priateľstvá.*“ (Bieliková M. 1/2001, s. 25) Je to neodškriepiteľný fakt, pretože mladí ľudia a ich časté problémy s rodičmi, kedy sa nezhodujú takmer v žiadnom názore, hľadajú oporu inde. U priateľov, príp. nejakej komunity ľudí. Každý človek sa potrebuje niekedy vyzroprávať, dostať zo seba ten emočný stres, ktorý často krát zažíva doma, keďže mnohí

rodičia si v tomto ťažkom období dieťaťa k nemu nevedia nájsť cestu, v horších prípadoch to končí utekaním z domu. Priateľ sa stáva druhým „ja“, ktorému môžem povedať všetko, ako to funguje doma, ako sa darí, resp. nedarí v škole, ako je to po intímnej stránke. V dnešnej dobe hektického spôsobu života rodičia nemajú takmer žiaden čas, ktorý by im ostával na venovanie deťom. Výsledkom je, že rodič stráca schopnosť porozumenia dieťaťu, ktoré ono tak veľmi potrebuje. Keďže v tomto období sa utvárajú názory, ciele, vzťahy, mladý človek sa stáva neistým, pretože mu nemá kto povedať, ktorý názor, či rozhodnutie, je ten správny. Tak sa doma uzatvárajú do seba a hľadajú istotu niekde inde, čiže u priateľov. Tí ovplyvňujú budovanie ich hodnotového systému aj svojimi názormi.

I **politika** môže mať veľký vplyv na morálne hodnoty ľudí. Vždy sme sa zaoberali, aký vzťah by mala mať politika a morálka, a práve tento vzťah je neustále pretrvávajúcim problémom. My ako voliči si volíme svojich politických reprezentantov, ktorí disponujú zvláštnymi mocenskými prostriedkami, ktoré môžu zneužiť vo svoj vlastný prospech a aj na škodu iných. V takomto prípade však musíme dbať o to, aby sa politika vo svojich cieľoch a prostriedkoch udržiavala v rámci platných predstáv o dobre a zle.

„Verejným činiteľom by mala byť vlastná sebareflexia, sebakritika, morálna zodpovednosť, ospravedlnenie sa spôsobené morálne priečiny, za politické aj ľudské omyly a chyby, ako aj kultúra správania a slušnosť výrazových prostriedkov. Verejní činitelia by mali byť nielen elitou, ktorej jedinou odlišnosťou je výška finančných príjmov, ale elitou s morálnymi kvalitami, ktoré svedčia o ich stabilite v otázkach pravdy a spravodlivosti.“ (Hrehova, s. 215)

Položme si jednoduchú otázku: „*Kedy začneme diskutovať o tom aký vzťah je vlastne medzi politikou a morálkou?*“ Je to až vtedy, keď sa o problémoch dozvieme z médií. Kým nevidíme do pozadia tak nás vôbec nezaujímajú či nami zvolení poslanci jednú morálne alebo amorálne.

Vplyv komunistickej strany na Slovensku. Nie je to tak dávno, keď na Slovensku vládla len jedna strana a to komunistická strana Česko-slovenska.

„*V rámci komunistickej výchovy bola mravná výchova očividne najviac zastúpená ideologickým balastom jediného vedeckého učenia: marxizmu-leninizmu. Konceptia komunistickej mravnej výchovy sa odvíjala od dogmatického výkladu etiky, v ktorej bola*

tzv. komunistická etika (morálka) povýšená nad všetky ostatné etické systémy, vzato historicky i v porovnávaní súčasnosti.“ (Vacek, s. 83)

Nemôžeme povedať, že obdobie komunizmu neprinášalo svoje pozitíva. Bola tu sociálna istota, zamestnanosť, kde každý človek mal prácu, štát tiež dotoval potraviny, podporoval mladé rodiny. Tu si však položíme jednu zásadnú otázku: *„Môže byť politické zriadenie morálne, ktoré prenasledovalo svojich nepriateľov, kde vypočúvanie, zastrasovanie, sledovanie, falošné obvinenia, ale aj odvádzanie ľudí do pracovných táborov bolo na dennom poriadku?“*

Vznik štátnej bezpečnosti. Dôkazom toho, že politika môže mať negatívny vplyv na morálne hodnoty je práve vznik štátnej bezpečnosti. O ŠtB by sme mohli hovoriť ako o hlavnom pilieri komunistickej strany. Rast ŠtB bol obrovský. V rokoch 1953 až 1968 spolupracovalo s ŠtB 100 až 200-tisíc občanov bývalého Československa. Všetko sa dialo pod vplyvom sovietskych inštruktorov, ktorí vydávali aj pokyny. Dva základné ciele spočívali v boji proti vonkajšiemu a vnútornému nepriateľovi. Štátnej bezpečnosti neboli cudzie tyranské praktiky. Tyranské praktiky ŠtB sa najlepšie ilustrujú na spôsobe práce. Boli zriadené pracovné tábory. Cieľom táborov bolo práve umiestniť nepriateľov režimu, teda predstaviteľov demokratických strán pred roka 1948, podnikateľov a kapitalistov. ŠtB preto dostala jasný rozkaz. Cieľom akcie je, po dobu začínajúcu 1. októbra 1949 až do konca splnenia päťročného plánu, dodávať do táborov nútených prác 3000 osôb mesačne.

Spomenuli sme kto všetko má vplyv na dnešnú mládež a čo im napomáhalo k formovaniu ich správania, k tvorbe ich rebríčku hodnôt. Skôr ako budeme písať, že čo všetko spôsobuje krízu týchto hodnôt a aké úskalnia na nich čakajú, mali by sme najprv riadne charakterizovať skupinu, o ktorej budeme písať a tou skupinou je práve dnešná mládež.

Albert Einstein kedysi pri príhovore na študentskom stretnutí povedal: *„Viacej než kedy predtým osud civilizovaného ľudstva závisí na mravných silách, ktoré je nutné rozvinúť.“*

Mácha hovorí, že mládež nie je len obrazné vyjadrenie všetkých mladých ľudí určitej vekovej skupiny. Je to súčasne niečo, čomu sa hovorí sociálny jav, ktorý je relatívne krátkodobý, ktorý sa periodicky dostáva do stredu pozornosti v spoločnosti, a predsa je

v každej zo svojich podôb neopakovateľný. Keby si položíme otázku čo vlastne mládež je, akoby sme na ňu odpovedali? Určite by sme mohli povedať, že takto môžeme označiť určitú vekovo obmedzenú skupinu, pre ktoré môžu byť charakteristické určité spoločenské znaky ekonomické, psychologické a biologické, pričom vekové určenie vzhľadom k jednotlivcovi nie je dôležité. Problémy, ktoré číhajú na dnešnú mládež nebudeme rozoberať v tejto kapitole, ale budeme sa jej venovať v tretej kapitole, pretože rozpísať všetky problémy o ktorých by sme chceli písať je na jednej strane namáhavé a na druhej strane je to dosť obsiahle a nevedeli by sme všetko obsiahnuť a preto spomenie len určité veci, ktoré majú hlavný vplyv na morálne hodnoty.

3 DÔSLEDKY ÚPADKU MORÁLKY

Dnešnú spoločnosť charakterizuje morálny úpadok, ku ktorému došlo v priebehu 10-15 rokov. Svedčí o tom aj fakt, že ak sme sa pred týmto obdobím spýtali nejakého dieťaťa na povolanie jeho otca, jeho odpoveď väčšinou znela takto: Môj otec je učiteľ, murár, lekár, šofér, a podobne. To znamená, že sa zaoberalo tým, čo robí. V súčasnosti mnohé z detí odpovedia nasledovne: „*Môj otecko zarába peniažky.*“

To svedčí o nesmiernom morálnom úpadku, ktorý sa vyznačuje tým, že pre ľudí je vytváranie tradičných hodnôt zbytočné a často krát jedinou hodnotou pre nich sú peniaze. Keď nastala takáto situácia pred 10 rokmi, čo bude o 20, 30, 50 rokov?! (Katastrofálny stav spoločnosti a hľadanie východísk z neho, 2011)

Súčasný svet sa vyznačuje rýchlymi zmenami, prudkým rozvojom nielen v oblasti vedy a techniky, ale i oblasti ľudskej kultúry. Dôsledkom je, že sa mení aj pohľad človeka na svet, v ktorom žije. Smutné je, že väčšina z nás sa ponáhľa len za peniazmi, majetkom, ziskom, teda materiálnymi hodnotami, a tým dávame možnosť rozvíjania negatívnych javov v našej spoločnosti. (Timko, 2009, s. 8)

V tejto kapitole sa zameriame na negatívne zmeny, ktoré nastali vplyvom honby ľudí za materiálnymi vecami, vplyvom zanedbávania duchovných hodnôt, porušovaním či ignoráciou etického kódexu, alebo mravného správania sa, morálky.

Už spomínané faktory sa odrazili v rodinných, či partnerských vzťahoch, v rôznych podobách. Najčastejší dôsledok v rodine predstavuje rozvodovosť. Rozviest' sa v súčasnosti nie je z legislatívneho hľadiska žiaden problém. Problém je skôr zosobášit' sa. Okrem základného problému nájsť si vhodného partnera je tu aj problém, ktorý tu v minulosti nebol - spísať predmanželskú zmluvu. Akoby partneri predpokladali, že ich vzťah dospeje ku koncu a pripravovali sa na rozchod. Je to však správny prístup? Z vecnej stránky je to určite rozumné, zabezpečiť si majetok pred partnerom, ktorý ma možno bude nenávidieť. Avšak, je to správne aj z emocionálneho hľadiska? Pripravovať sa na to, že vzťah sa raz skončí? Nejde tu však len o sobáš a rozvody ako také. V súčasnosti nie je problém vymeniť partnera za nového, všetko je otázkou dopytu a ponuky. Ľudia prestali investovať čas, peniaze, energiu a lásku do budovania pevného vzťahu, lebo o to všetko môžu veľmi ľahko prísť - je to teda risk, a snažia sa zabezpečiť tým, že "investujú" menej. Zisk nemôže byť veľký, ak sa obe strany kľčovito snažia minimalizovať straty. A čo

nadväzovanie vzťahov? Čoraz väčšiu úlohu zohráva prvotný dojem. Nemyslíme si, že časy, kedy žene vyberal partnera jej otec, boli práve ideálne, bolo to však asi rovnako zlé, ako keď si ženu niekto vyberá podľa veľkosti jej poprsia. Mladí ľudia v puberte poznajú starú známu taktiku "opit' a zbalit'", ktorú teraz s väčším či menším úspechom používajú dievčatá aj chlapci. Je prirodzené, že starší občania nechápu dnešnú morálku a kritizujú súčasné pomery. Ich šťastie je, že v neskorých nočných hodinách nechodia na frekventované miesta mládežníckej zábavy, kde by videli mladých ľudí pod 15 rokov opitých, sfetovaných a pristihnutých pri činnostiach, ktoré ich veku ešte neprináležia. Pre všetkých mladých je prirodzené, že sa snažia zabávať a odviazať sa, ale pre určité druhy zábavy by mali byť stanovené a dodržiavané určité vekové hranice, pretože ak sa "deti" nenaučia morálke v skorom veku, budú akékoľvek správanie neskôr považovať za prirodzené. Okrem toho sa problémy vo vzťahoch kedysi neriešili rozvodom, pretože rozvod nebol bežný. Bolo teda lepšie zotrvať vo vzťahu, ktorý nemal zmysel? Dalo by sa povedať, že ide o dva extrémny: kedysi sa nikto nerozvádza, pretože to bolo neprípustné; dnes sa rozvádza každý druhý pár, pretože je to bežné. Keby sme sa dostali k zlatému strediu, možno by sme sa ohľadne rozvodovosti ani nemali na čo sťažovať.

Podľa môjho názoru nie je správny všeobecne platný názor, že morálka v súčasnosti upadá. Napriek všetkému, čo sa v súčasnosti okolo nás deje, nedá sa povedať, že by šlo o niečo, čo tu ešte nebolo. V časoch našich rodičov boli pomery podobné, akurát, že niektoré veci bolo potrebné lepšie skrývať. Komunistický režim mal nespornú výhodu v tom, že na našom území neboli rozšírené drogy, avšak alkohol bol vždy povolený a prístupný. Niektoré veci sa jednoducho nemenia. Nemení sa ľudská povaha, ľudské zvyky a napriek tomu, že si myslíme, že "toto tu ešte nebolo", v skutočnosti bolo, len sa o tom nevedelo, alebo sa o tom hovorilo menej.

Kríza morálky nastáva tam, kde zlyhajú všetky vplyvy na morálne hodnoty v rodine, škole alebo u priateľov. Vtedy nastupuje cesta, ktorá sa dá zvoliť najjednoduchšie. Mládež v problémoch, si vždy volila tú najjednoduchšiu cestu. V tejto časti sa budeme venovať hlavne **drogám a alkoholu**, pretože keď sa spýtame hocikoho na túto tému bude nám vedieť povedať hocičo. Problém drog a alkoholu nie je žiadna novinka, vždy sa tu tento problém objavoval a práve preto sme to zaradili do tejto kapitoly.

Už staroveké civilizácie poznali drogy, takže môžeme povedať, že drogy tu boli od pradávna. Staroveké civilizácie využívali drogy pri rôznych rituáloch a obradoch, niekde

sú vyžívané ako liečivá, a to i dodnes. I napriek dlhej histórii sú drogy v našej spoločnosti stále väčším a väčším problémom. S pojmom droga sa určite väčšina z nás už stretla a dokonca keby sme sa aj spýtali niektorých ľudí vedeli by nám určite povedať, že do kontaktu s drogou už prišla. Práve rodinné problémy, alebo problémy rôzneho typu vedú k tomu, že mládež siaha po drogách bez toho, aby sa dostatočne informovali a vedeli sa orientovať v danej problematike. Neuvedomujú si však, že týmto spôsobom ohrozujú samých seba a môžu si vážne poškodiť svoje zdravie.

Najrozšírenejšími drogami u nás a celom svete sú práve legálne drogy. Tu môžeme zaradiť alkohol a cigarety. Toto zákon a žiadna legislatíva nijak nezakazuje, len užívanie je tu obmedzené pre osoby mladšie ako 18 rokov. Ani táto právna legislatíva nezabraňuje, aby ľudia aj mladšieho veku siahli po cigarete, alebo nejakom tom pive. Tu sa už nemusí jednať o krízu morálnych hodnôt tu skôr hovoríme o tom, že mladá generácia bola vždy zvedavá a tak chce skúšať nové veci.

Ďalším „trendom“ v našej spoločnosti je **korupcia**. Uchopenie tohto pojmu vlastne pokrýva pôvodný jazykový obsah latinského pojmu *corruptio* (vyraz všeobecnej skazenosti). Ako taká v sebe nesie potenciál škandalizovať skutočnosť. Predstavuje porušenie individuálnych noriem, akési diferencovanie súkromnej oblasti od verejnej. *„Korupčné normy sú v tomto zmysle partikulárnymi normami – korupcia vlastne rieši disproporciu medzi ideálnou požiadavkou rovnosti medzi ľuďmi a ich reálnou (spoločenskou či ekonomickou) nerovnosťou“* (Vašečka, 2007, str. 7).

„Iba určitá časť toho, čo je považované za nemorálne alebo spoločensky škodlivé, je obsiahnuté v reštriktívnych právnych normách. Taktiež v prípade korupcie vedie právna definícia k ďalekosiahlym obmedzeniam obsahu tohto pojmu. Dôvodom sú zásady trestného práva, ktoré vyžadujú jasný popis skutkového stavu, pripísateľný ako protiprávne konanie konkrétnej osobe. Zároveň sú v právnych normách zachytené špecifická roli jednotlivých aktérov korupčného správania a ich komplementarita – vždy je definovateľný niekto, kto úplatok ponúka a niekto, kto úplatok prijíma (respektíve v niektorých prípadoch i naopak: jeden vyžaduje – druhý dáva).“ (Mihová, 2011)

Používanie tohto slova je v dnešnej spoločnosti čoraz viac frekventovanejšie. O korupcii by sme mohli povedať, že je to akési odsúdenie nemorálneho a je to akýsi symbol skazenosti a prejav toho keď zlyhajú morálne hodnoty. Korupcia sa vyskytuje

všade a môžeme povedať, že je bežnou súčasťou našich životov. Keď si chceme niečo vybaviť, či je to už u lekára, v škole, na polícii, alebo niekde na úrade, tak už vopred rátame s tým, že to nebude zadarmo, a že budeme musieť ponúknuť nejaký úplatok. Jedny nemenované zahraničné noviny napísali, že miera akú dosahuje korupcia na Slovensku patrí k najvyšším v Európskej únii.

„V súčasnosti sa javí ako problematická aj **komerčnosť**, ktorá je na míle vzdialená od skutočných morálnych hodnôt a pravej tvorivosti. Populistické sociálne aktivity, komerčne zainteresované televízne programy, akčné a scifi filmy, publikácie populárnych osôb, zavádzajúce články, v ktorých pozadí sú na prvom mieste peniaze, nemajú hlboký dosah na diváka ani čitateľa. Veľký celosvetový problém je aj detská pornografia, obchod s tzv. bielym mäsom a prostitúcia.“ (Hrehová, s. 218)

Hrehová ďalej hovorí, že popri formácii verejných činiteľov a pracovníkov masmédií by sme mali viac pozornosti aj formácii divákov a poslucháčov. Mali by sme sa hlavne koncentrovať na to, aby občania samostatne vedeli selektovať programy a boli schopná hodnotenia predkladaného posolstva a informácií. V tomto má veľké rezervy svedomie jednotlivých občanov. Majme na pamäti, že nie všetko čo vidíme, počujeme, alebo čo sa komunikuje je dobré a zároveň aj kvalitné. Do pamäti sa nám najviac vryje a najdlhšie tam ostáva práve to, čo bolo pravdivo a logicky spracované, citlivo a vierohodné podané.

S ďalším dôsledkom, **o hospodárskej kríze** sa dozvedáme z médií už vyše dvoch rokov. Hospodársku krízu ktorú sme zažili v roku 2008 sa radí medzi najhoršie od čias svetovej hospodárskej krízy. V tejto časti si spomenieme čo tejto kríze predchádzalo a aký mala dopad na život ľudí na Slovensku.

Hospodárska kríza naplno prepukla v Amerike na začiatku roku 2007 a finančné trhy zasiahlo koncom toho istého roku po celom svete. Predchádzala jej kríza realitného trhu, ktorá vznikla v dôsledku toho, že banky si nedostatočne overovali platobnú schopnosť budúcich dlžníkov. V priebehu dvoch rokov úroky začali rásť a dlžníci neboli schopní poskytnuté pôžičky splácať. Hospodárska aj finančná kríza sa dotkla aj nás, i keď nie v takej veľkej miere, ale určité následky to zo sebou prinieslo. Veľa ľudí prišlo o prácu, niektoré podniky vyhlásili krach. Už takto dosť napätej situácie nepomohla ani plynová kríza, ktorá prepukla začiatkom roku 2009. Tá prehĺbila ešte viac vypätú situáciu a z médií

sme sa už len dozvedali, aké negatívne dôsledky na našu ekonomiku a predovšetkým na ľudí malo.

Celá táto vzniknutá situácia nás donútila zamyslieť sa nad spôsobom akým vedieme náš život. Mali sme si z nej zobrať ponaučenie o tom, že nič čo tu dnes je nemusí byť isté, mala nás učiť predovšetkým šetrnosti, skromnosti, prezieravosti, väčšej múdrosti a rozvahe. I napriek tomuto všetkému ľudia nehľadajú cestu k sporivosti, ale hľadajú cesty k tomu ako si udržať príjmy v každom prípade i za cenu poklesu morálnych hodnôt. Tu predovšetkým ľudia myslia samy na seba. Následkom môže byť, že ľudia sa stávajú násilníkmi, podvodníkmi, či zlodejmi.. „*Našťastie, nie všetci ľudia sú rovnakí, je stále mnoho tých, ktorých svedomie stále stráži a nemusia sa hanbiť pozrieť sa do zrkadla. Česť všetkým dobrým a poctivým ľuďom, ktorých, bohužiaľ, ubúda. Svet pod vplyvom krízy by sme vedeli porovnať s džungľou, kde patrí zákon silnejšieho a kde slabý jedinec nemá šancu.*“ (MonYenn, 2011)

Krízy, ťažkosti, tragédie a iné tomu podobné udalosti boli vždy skúškou odhaľujúcou skutočnú ľudskú tvár. Často krát hovoríme, že zlé veci ľudí spájajú a vedú ich k tomu, aby si pomáhali, aby sa v ťažkých chvíľach správali pod vplyvom morálnych hodnôt avšak mnohokrát skutočnosť je dôkazom toho ako naivná môže byť takáto predstava.

Na hospodársku krízu nadväzuj závažný ekonomický a sociálny problém v spoločnosti -**nezamestnanosť**. Skôr ako budeme písať o nezamestnanosti mali by sme si vysvetliť dva pojmy a to konkrétne čo slovo nezamestnanosť a byť nezamestnaný znamená. Nezamestnanosť môžeme definovať ako stav človeka, ktorý je schopný pracovať, avšak je z jeho možnosti vyradený. S nezamestnanosťou súvisia i fyzické problémy, psychické problémy, rozvody, kriminalita, násilie a podobne. Nezamestnaných ľudí môžeme rozdeliť na tých, ktorí pracovať chcú, ale nedarí sa im zohnať prácu a takých, ktorým sa pracovať nechce, prípadne pracujú načierno.

Miera nezamestnanosti na Slovensku je najvyššia v porovnaní s inými rokmi. Spomenuli sme vplyv hospodárskej krízy, aký môže mať na ľudí. V mnohých prípadoch sa kríza morálnych hodnôt prehĺbi až tak, že ľudia pod vplyvom nezamestnanosti sú nútení hľadať si iný zdroj príjmu. Hľadajú možnosti ako sa najrýchlejšie dostať k peniazom, prepádajú hazardu, stávkovaniu. Všetko toto môže dokonca viesť až k situácii, kedy už

nemajú čo stratiť a tak volia drastickéjšie metódy, ktoré už nemusia byť legálne. Vymýšľajú rôzne podvody, lúpia banky, okrádajú ľudí. V konečnom dôsledku môže toto všetko vyústiť až k samovražde. Práve pre toto spomíname nezamestnanosť, pretože i čestný a slušný človek sa pod takýmto vplyvom môže diametrálne zmeniť.

Snáď najhorší dôsledok pre spoločnosť i svet, predstavuje **vojna**, ktorá tu bude vždy, ako aj my ľudia. Od nepamäti sa vedú rôzne vojny, či to už bolo v rámci jednej krajiny, alebo expanzívne vojny. Vojnu spomíname práve preto, lebo práve tu dochádza k najväčšej kríze morálnych hodnôt.

Uplynulo už 66 rokov, kedy sa skončila druhá svetová vojna. Táto tragédia si vyžiadala viac ako 20 miliónov obetí v Európe a viac ako 6 miliónov obetí príslušníkov židovského národa. Človek by si pomyslel, že sa ľudstvo ponaučí z toho, čo so sebou vojna prináša, ale opak je pravdou. Dokonca i dnes, v 21. storočí môžeme sledovať rôzne nepokoje, prevraty, občianske vojny a z televízie sa dennodenne dozvedáme o obetiach nepokojoch Káhire, o vojne medzi povstalcami a armádnym vojskom v Líbyi.

Oveľa väčšou hrozbou, ktorá nás núti žiť v neistote je **terorizmus**. Tento pojem a jeho pochopenie sa v dejinách ľudstva niekoľkokrát pomerne výrazným spôsobom menilo a zdanlivo jediným pretrvávajúcim prvkom je silne negatívny hodnotový náboj, ktorý tento pojem nesie.

Terorizmus sa zrodil v období Veľkej francúzskej revolúcie a nielenže sa dodnes vyskytuje, ale násilie naberá na svojej intenzite. V prípade teroristického násillia sa využívajú vraždy, hrozby, či zastrašenia v súlade s cieľmi teroristov. Terorizmus je v súčasnej dobe javom naozaj rozšíreným, rozlišujeme jeho viaceré formy, typy, príčiny. Konštatovanie pojmu terorizmus je však problematické, keďže ten istý násilný čin, ktorý je jednou skupinou vnímaný ako teroristický, môže byť inou skupinou vnímaný ako hrdinský a plne oprávnený.

Tomuto pojmu sme nikdy nevenovali pozornosť, pretože vo svete sa dennodenne udejú rôzne teroristické akcie, kde zahynie niekoľko desiatok ľudí. Iný rozmer nášho vnímania nadobudlo práve 11. septembra 2001, kedy došlo k najhorším teroristickým útokom v dejinách ľudstva a predovšetkým v dejinách Spojených štátov amerických. Malé skupiny teroristov sa na východnom pobreží USA zmocnili štyroch dopravných lietadiel.

Dve z nich následne zaútočili na budovu Svetového obchodného centra v New Yorku a tretie na Pentagon, sídlo ministerstva obrany vo Washingtone. Štvrté lietadlo, ktoré bolo pravdepodobne namierené na nejaký cieľ vo Washingtone, nakoniec skončilo na území Pensylvánie. Tento útok, za ktorý prijala zodpovednosť teroristická skupina Al-káida pod vedením Usamu bin Ládina, si vyžiadala niekoľko tisíc ľudských životov.

Toto všetko viedlo k tomu, že sme pocítili, akí zraniteľní vieme byť a dokonca ani taká veľmoc ako Spojené štáty nie je pred hrozbou terorizmu v bezpečí. Tieto udalosti mali za následok podstatnú zmenu postupov, záujmov, priorít a strategických oblastí americkej zahraničnej politiky. Výsledkom tohto všetkého bola práve Bushova doktrína, ktorej hlavnými prioritami bolo zachovanie dominantného postavenia USA vo svete, boj proti medzinárodnému terorizmu a šírenie slobody a demokracie vo svete.

Ďalším problémom, ktorý sa nám v súčasnosti javí ako dosť závažný je práve **kriminalita**. Slovo terorizmus síce v nás evokuje strach, ale nepripúšťame si to tak, keďže na Slovensku k žiadnemu závažnému teroristickému činu nedošlo. Avšak z čoho máme práve my najväčší strach je kriminalita. Je to celosvetový problém a z roka na rok sa neustále zvyšuje.

Nemusíme pozerat' ani zahraničné správy, ktoré nám hlásia, aké násilné činy sa udiali. Stačí keď si prečítame noviny, alebo pozrieme večerné správy v televízii a informácie z tohto vysielania nám dajú dosť rozsiahli obraz o tom čo sa u nás deje.

Spomeňme len udalosti z posledných pár týždňov, kedy 15ročné dievča porodila bábätko a nechala ho pri odpadovom koši umrieť, na násilný prepád 78 ročnej ženy kvôli 500eurám, na bodnutie muža nožom od svojej manželky do nohy, na to ako našli zavraždených ľudí v lese, neustále vydieranie a zastrašovanie. Tu sa nám vynára jedna základná a dosť dôležitá otázka: „Kde sa toľké násilie a nenávisť v ľuďoch berie.“ Odpoveďou práve môže byť aj vplyv toho o čom sme už v našej diplomovej práci písali a to vplyv svojho okolia, médií a internetu. Veď šikovný človek nemá v dnešnej dobe problém nájsť hocičo na internete od technických výkresov na zostavenie bomby až po predaj zbraní. Práve rozvoj vedy a techniky ponúka rôznym podvodníkom prichádzať na nové podvody, vydávať sa za cudzích ľudí a preto v mnohých prípadoch rozlišujeme násilnú, finančnú, hospodársku kriminalitu a veľa ďalších.

Pred kriminalitou ako celosvetovým problémom by sme nemali zatvárať oči a už tobôž nie, keď sa to týka práve mladšej generácie. Trestná činnosť detí a mládeže sa dá považovať za jednu z foriem kriminality. Obeťou trestnej činnosti sa môže stať hocikto z nás a preto je nutné obrátiť našu pozornosť na najmladšiu generáciu. Motívy a príčiny, ktoré vedú mládež k násilnej činnosti sú rôzne. V súčasnej dobe je kriminalita detí veľmi úzko prepojená so zmenou spoločenského systému v našej spoločnosti, rebríčkam ich hodnôt a priorít, so zázemím v rodine, s tým aké koníčky majú a ako využívajú svoj voľný čas. Tiež by sme mali spomenúť, že významnú úlohu zohráva aj to, aké postavenie má dnešná mládež vo svojej partii, aký prístup majú k používaniu drog, pitiu alkoholu, k internetu kde sa vedia dostať k rôznym informáciám s násilným podtónom.

4 OVPLYVNĽOVANIE MORÁLKY PROSTREDNÍCTVOM MÉDIÍ

V tejto kapitole sa zameriame nato, akým spôsobom ovplyvňujú náš morálny úsudok, rozhodovanie, či názory a celkový život v našej spoločnosti masmédiá, internet, počítačové hry a podobne. Tie zohrávajú stále dôležitejšiu úlohu, a preto niet divu, že sa nimi mnohí nechávajú vo veľkej miere ovplyvňovať.

4.1 Etický kódex pre nové médiá

Tak ako rôzne spoločnosti po celom svete, tak aj Slovenská republika vydáva etické kódexy. Spomínané asociácie sa zaujímajú o etiku v médiách. K týmto spoločnostiam patrí aj Asociácia internetových médií, ktorá vydala Etický kódex elektronických médií. Jej cieľom je, aby elektronické médiá spĺňali etické požiadavky a aby rešpektovali medzinárodne uznávané zásady. Tento etický kódex, ktorý by sa mal dodržiavať v médiách je založený na etických princípoch zodpovednosti, čestnosti, tolerancie a rešpektovania ľudskej dôstojnosti.

Ďalšou takouto asociáciou je aj Rada pre reklamu, ktorá rovnako vydala Etický kódex., založený na princípoch univerzálnej platnosti, subsidiarity etických pravidiel a technologickej neutrality. (Adamec, 2010)

4.2 Staré médiá

Filmy a televízia

„Okrem verejných činiteľov v oblasti politiky a verejnej správy patria ku kategórii vplyvných ľudí aj pracovníci masmédií. Dnes hovoríme o masmediálnej kultúre ako o kultúre masy, v ktorej žiaľ veľmi často prevažuje komerčnosť provokujúca na konzumný štýl života.“ (Hrehová, s. 216)

V súčasnosti môžeme nájsť televízny prijímač už v takmer každej domácnosti. Verejnoprávne médiá nám ponúkajú čoraz častejšie rôzne programy, kde my ako diváci si ich volíme ako určitý únik od reality. Na obrazovkách našich televízor vidíme rôzne hry, ktoré nám ponúkajú vidinu rýchleho zárobku, pozeráme rôzne filmy, či sú to už rozprávky

o tom, kde najmladšia dcéra prezradila svojmu otcovi, že si ho váži ako soľ, alebo môžeme vidieť filmy, kde jeden akčný hrdina zničí všetkých svojich nepriateľov bez štipky zľutovania.

Tomuto sledovaniu venujú svoj voľný čas členovia všetkých vekových kategórií. Je preto dobré, že na Slovensku je dostupnosť programov označovaná v pravom hornom rohu obrazovky, a to číselným znakom vyjadrujúcim vekovú dostupnosť, resp. nedostupnosť programov. Otázne však je, do akej miery rodičia tieto údaje rešpektujú. Je dokázané, že deti preberajú vzory a modely správania sledovaním svojho okolia. Nemajú ešte vyvinutý zmysel pre to, čo je dobré a čo nie. Hľadajú si vzory vo svojom okolí, a taktiež preberajú vzorce správania od svojich vzorov z televíznej obrazovky. Títo hrdinovia sú však často negatívne postavy, ktoré prekračujú zákon, pijú alkohol, fajčia, vyznávajú mylnú morálku a zabíjajú iných ľudí. Je ťažké vysvetliť dieťaťu, že takéto správanie je v súlade s morálkou a že hrdinovia nemajú vždy hrdinské správanie. S preberaním vzorov z televíznej obrazovky súvisí aj používanie jazykových prostriedkov u detí. Tým, že ľudia z televíznej obrazovky používajú vulgárne či hrubé slová a dvojzmysly, deti ich používajú tiež, a to bez toho, že by si uvedomovali, čo vlastne hovoria. Často sa tak stáva, že dieťa označí svoju učiteľku hrubým výrazom, preto, že ho "odpočulo" z televízie.

Sledovanie súčasných detských relácií a programov by sa mohlo zdať vhodným programom pre deti. V nich sa však taktiež objavujú negatívne vzory správania a deťom sú podsúvané súčasné idoly, ktoré sú vlastne marketingovými značkami. Predajcovia hračiek a reklamných potrieb sa často orientujú na detského diváka. Negatívne vplyvy televízie nezasahujú len deti, hoci deti sú najzraniteľnejšie. Dospelí ľudia taktiež preberajú správanie z obrazovky, aj keď možno nevedomky. Aj oni majú problémy rozlišovať, čo je dobré a čo nie. Správanie ľudí dvadsiateho prvého storočia je často ovplyvnené televíziou alebo tým, že jej ľudia venujú príliš veľa času. Menej sa stretávajú a predmetmi rozhovorov často býva dianie v seriáli. Takéto správanie je však už v súčasnosti považované za normálne a nikto sa nepozastavuje nad tým, že dospelí pozerajú programy pre dospelých so svojimi deťmi, ktorí nerozumejú dianiu, avšak sú schopné preberať jazyk a správanie hrdinov.

Títo hrdinovia však často nie sú hrdinami mimo televíznej obrazovky. Idoly sa mimo nej niekedy správajú ešte nevhodnejšie ako v seriáloch a filmoch, v ktorých hrajú.

Drogy a alkohol sú najčastejšími neľuhami, ktoré trápia ľudí v showbiznise. Mali by sme preto zabrániť deťom, aby sa od nich učili.

„Programy masmédií by mali v tomto smere robiť viac. Mali by sledovať líniu, ktorá prispieva k tomu, aby bol každý občan schopný autonómie, osobných úsudkov a morálnych skutkov v tom prostredí, kde sa práve nachádza a žije.“ (Hrehová, s.218)

4.3 Nové médiá

Počítače a Internet

Už v roku 1969 by sme mohli hovoriť o prvom internete, avšak akurát vtedy sme ho poznali pod iným názvom a to konkrétne pod názvom Arpanet. Bola to sieť vytvorená ministerstvom obrany USA a určená len čisto pre armádne účely.

Internet radíme medzi nové médiá a je to najrýchlejšie sa šíriaci fenomén, ktorí spája ľudí po celom svete vo veľmi krátkom čase. Veľkým prínosom pre nás je, že už nepotrebuje keď sa chceme s niekým spojiť písať ručne listy, zaniest' ich na poštu a čakať na odpoveď, neprichádza nám domov vysoký účet keď si s niekým cez internet zavolám aj na druhý koniec sveta. Toto všetko vieme vyriešiť z tepla domova v okamihu sekundy, jediné čo musíme spraviť je zapnúť počítač a poslať informáciu.

„Z pohľadu kultúrnej uvedomelosti je internet pokrokom aj záväzkom. Poskytuje obrovské množstvo informácií a interaktivity pre ľudí, ktorých zaujímajú iné kultúry a pohľady na svet, ktoré by im boli inak nedostupné. Existujú však dôkazy, že ľuďom, ktorých iné kultúry nezaujímajú umožňuje internet vyhýbať sa kontaktu vo väčšej miere ako kedykoľvek predtým.“ (<http://sk.wikipedia.org/wiki/Internet>)

Facebook (Adamec, 2010)

Na Slovensku je veľa sociálnych sietí, ktoré využívame na komunikáciu medzi svojimi kamarátmi. Pre zaujímavosť môžeme spomenúť taký pokec, boom, unister, ale tak ako internet je obrovským fenoménom rýchle sa rozvíjajúcim, takým fenoménom je aj facebook, ktorý v dnešnej dobe využíva vyše pol miliardy ľudí.

Už v okamihu sekundy si vieme vymeniť informácie so svojimi priateľmi buď vo forme fotografie, alebo vo forme textu. Z tohto dôvodu sú tieto nové médiá pre nás užívateľov zaujímavé a čoraz väčšie množstvo ľudí našej planéty ho používa. Môžeme povedať, že všade tam kde internet majú zavedený tak tam sa určite používa facebook. Facebook je presným príkladom toho ako sa v médiách môžu ignorovať etické kódexy. Otázka etiky sa nám tu vynára hneď pri niekoľkých veciach. Užívatelia Facebooku dobre vedia, že si môžu pridať akúkoľvek fotku, alebo informáciu o sebe bez toho, aby to bola pravda. Mnohokrát tieto informácie môžu obsahovať aj rasistický, alebo erotický podtón.

Registrovanie na Facebooku nevyžaduje žiadne technické znalosti a nie je vôbec zdĺhavé a tak si bez problémov vieme vytvoriť niekoľko profilov a tak vystupovať pod cudzím menom. Známe osobnosti sú asi najčastejšou obeťou takýchto podvodov. Ich klamlivé výroky sa potom objavujú v rôznych témach.

Nevýhodou čo Facebook so sebou prináša je to, že na svoje narodeniny si už nepíšeme narodeninové SMSky a nevoláme, ale píšeme odkazy na stenu. Nerozprávame sa, ale chatujeme. Ďalším príkladom sú také priateľstvá na Facebooku, kde medzi svojich dlhoročných priateľov pridáme aj ľudí, ktorých sme spoznali v priebehu jedného dňa. Nestretávame sa, veď netreba, keď sa môžeme s dotyčnou osobou porozprávať na internete. Smajlíka s pusou vie poslať každý, ale dať pusu osobne, to už je horšie. Na Facebooku sa síce o svoje zážitky podeliť môžeme, ale nemôžeme tu žiť. Máme toľko priateľov, ale na ulici sa sotva pozdravíme. Facebook nie je realita!

Blogy (Adamec, 2010)

Ešte nebezpečnejšou formou, kde slová typu morálka, ani etický kódex zďaleka nie sú prítomné, sú práve rôzne chaty, blogy a web stránky. Tu vystupujú ľudia, ktorý môžu v bežnom svete vystupovať ako normálni a slušní ľudia, avšak tu sa menia na zákerných a vulgárnych. Tam kde majú ľudia zaručenú určitú anonymitu strácajú všetky zábrany a na stranu odsúvajú všetku etiku, morálku a všetky hranice slušnosti.

Jedinou možnosťou ako vieme zabrániť takémuto šíreniu informácii je nahlásiť takého užívateľa administrátorovi stránky, ktorý spravuje dané médium. Tu veľkú úlohu zohráva aj pohotovosť administrátora na vymazanie daného podnetu. Ak však aj administrátor urobí nápravu a informáciu vymaže, je otázne, koľko užívateľov si to stihlo prečítať a do koľkých ďalších médií sa daná správa rozšírila.

Riziká, ktoré prináša internet

Nedokonalosti a nedostatky internetu vieme využívať na rôzne husárske kúsky. Tu máme na mysli vytváranie si rôznych iných identít, Môžeme byť agentmi FBI, vieme vystupovať ako konateľ nadnárodnej spoločnosti, avšak mnoho z nás si neuvedomuje, že sa môžeme dostať do situácie kedy z nevedomosti vieme prísť aj o stovky eur. Internet má svoje výhody, ale ako sa hovorí za všetkým dobrým hľadáme aj to najhoršie. Na internet dávame všetky svoje údaje, strácame anonymitu, ktorú sme si ešte pred pár rokmi nadovšetko strážili. Z internetu si v dnešnej dobe nemáme problém stiahnuť adresu a rodokmeň iného človeka a tú následne zneužiť. Okrem toho si z internetu môžeme aj nevedomky stiahnuť rôzne vírusy, ktoré v tom najhoršom prípade nám vedia vymazať všetky údaje z nášho počítača. V prípade nezalohovania týchto informácií sa môže stať, že fotky a informácie uložené na disku môžu byť nenávratne preč, keďže v dnešnom digitalizovanom svete sa všetko nachádza už len v počítačoch, v kyberpriestore, pretože slovo zálohovanie nám nič nehovorí.

Ďalším takým rizikom na ktorý odborníci upozorňujú je, že život detí sa z reálneho sveta presúva do virtuálneho. Mnohé unikajú od skutočných vzťahov. Ich rodičia často nevedia nič napríklad o kyberšikanovaní, lebo sa len málo zaujímajú, čo ich deti na internete robia. Nástrah je viac než dost' - deti sa neboja virtuálne zoznamovať s cudzími ľuďmi, dokonca sa s nimi aj stretnúť. Najčastejšie sa na stretnutie vyberajú ôsmaci a len málokedy o tom niekomu povedia. Považujú ho za súkromnú záležitosť. Najčastejšími rizikami surfovania detí je kyberšikanovanie, zneužitie osobných údajov alebo násilie.

Internet je výborná vec a dokáže príjemne prekvapiť, ale i nemilo zaskočiť. Je to s ním tak, ako je to so všetkými vecami okolo nás – sám o sebe nie je ani dobrý ani zlý. Záleží len na ľuďoch v prospech akých hodnôt ho využijú.

Počítačové hry

Rozvoj vedy a techniky mal za následok aj rozvoj počítačových hier. Spomeňme si len na časy, keď sme boli mladší, kde slová ako internet, počítač, mobily, počítačové hry boli len otázkou blízkej budúcnosti. Vtedy sme si čas strávený vonku, alebo s rodičmi nesmierne vážili. Mali sme rôzne koničky, záujmy a venovali sme sa športu. A ako je to dnes? Dnešná generácia trávi všetok čas len za počítačom. Niektorí z nich strávia za

počítačom aj niekoľko hodín denne. V súčasnosti máme niekoľko typov hier a to rôzne strieľajúce hry, stratégie, letecké simulátory, akčné hry, športové, detské, automobilové hry. Výber je dosť veľký a potom niet divu, že čas strávený v rodine stráca svoju hodnotu, pretože dnešným deťom je prednejšie vytváranie si imaginárnych priateľstiev cez internet a otestovanie novej hry, ktorá sa dostala do pultov predajne.

5 VÝSKUMNÁ ČASŤ

V predchádzajúcich kapitolách sme sa predovšetkým venovali teoretickým východiskám a charakteristike základných pojmov. Táto posledná kapitola je zameraná predovšetkým na výskum súvisiaci s našou diplomovou prácou. Výskumná časť nadväzuje na teoretickú časť, kde teória obsiahnutá v našej práci, úzko súvisí s otázkami nachádzajúcimi sa v dotazníku. Výskum sme orientovali na súčasnú generáciu predovšetkým mladých ľudí, kde ich názory a postoje sú pre nás dôležité. Tieto ich postoje sú práve obsiahnuté v tejto kapitole.

5.1 Cieľ, predpoklady a charakteristika použitých metód

Po dôkladnom preštudovaní a spracovaní teoretickej časti sme získali informácie, ktoré nás viedli k formulácii našich hypotéz, úloh a cieľov.

V diplomovej práci sme sa predovšetkým zaoberali morálnymi hodnotami, vplyvmi, ktoré na morálku pôsobia a súčasnou spoločnosťou. V dnešnej dobe, kde prevláda konzumný spôsob života, nás zaujímalo, čomu mladí ľudia dávajú prednosť a či sa viacej orientujú na materiálne alebo duchovné hodnoty. Vedeli sme, že keby túto istú otázku položíme príslušníkom staršej generácie, ich názor by bol jednoznačný a povedali by nám, že dnešná mládež sa predovšetkým sústreďuje na materiálne veci. Avšak s týmto názorom nemôžeme úplne súhlasiť. Je pochopiteľné, že súčasný mladý človek sa zmenil a vyzerá úplne inak ako človek pred pätnástich rokov. Obliekame sa inak, pri sebe nosíme mobilný telefón, prehrávač hudby. Je to spôsobené hlavne neustálym pokrokom v oblasti vedy a techniky, módy a iných oblastiach. Toto všetko neznamená, že sa mládež orientuje len na materiálne veci a duchovné veci strácajú svoj význam. Je to skôr naopak.

Hlavným cieľom bude preskúmať hodnotovú orientáciu a hodnotový systém mladých ľudí v súčasnosti.

Každý výskum vychádza z predpokladov, ktoré si na začiatku stanovíme. V našom prípade sme si ich stanovili niekoľko:

1. Predpokladáme, že v súčasnom konzumnom svete, bude mať značný vplyv na hodnoty aj rozvíjajúci sa vplyv nových médií.
2. Predpokladáme, že mládež má určitý systém hodnôt, ktorý sa časom môže meniť a vyvíjať.
3. Predpokladáme, že pre dnešných mladých ľudí budú na prvom mieste predovšetkým materiálne hodnoty.

Stanovili sme si predpoklady a na nich sme založili celý výskum. Na základe tohto výskumu v závere našej práce porovnáme, či stanovené predpoklady boli správne.

Celý výskum sme uskutočnili v mesiacoch marec – apríl 2011. Respondentov sme rozdelili na niekoľko skupín. Prvú skupinu tvorili ľudia vo veku 16-19 rokov, druhou skupinou boli mladí ľudia vo veku 20-25, tretia skupina bola vo veku 26-35 a poslednou skupinu tvorili respondenti nad 35 rokov. Do výskumu sa celkovo zapojilo 1054 respondentov, keďže sme chceli dosiahnuť väčšiu vierohodnosť výsledkov. O výskumnom súbore môžeme tvrdiť, že sme dosiahli veľmi pestrú vzorku. Tvorili ju študenti strednej školy, študenti vysokej školy, zamestnaní ľudia, ľudia bez práce. Tým, že sme mali takúto pestrú vzorku bola zaručená aj rozmanitosť postojov a prístupov k nami zvolenej problematike.

Vo výskume, ktorý bol predovšetkým zameraný na morálku, sme použili dotazníkovú metódu. Výhoda dotazníkovej metódy spočíva v tom, že vieme osloviť vysoký počet respondentov a tak vieme od nich získať rôzne informácie a údaje.

„Dotazník je najfrekvencovanejšia metóda zisťovania údajov. Dotazník je určený predovšetkým na hromadné získavanie údajov. Myslí sa tým získavanie údajov o veľkom počte odpovedajúcich. Preto sa dotazník považuje za ekonomický výskumný nástroj. Môžeme ním získavať veľké množstvo informácií pri malej investícii času“ (Gavora, P., 2001, str. 113).

Dotazník pozostával z 18 otázok kde 17 otázok bolo uzavretých a jedna otázka bola otvorená. Dotazník bol anonymný a tak predpokladáme, že odpovede na otázky budú úprimné. Obsah dotazníka sme prispôbili téme našej diplomovej práce. Otázky sme formulovali zrozumiteľne, jedna otázka si vyžadovala vyslovenie svojich pocitov a postojov.

V našej diplomovej práci spomíname ako internet ovplyvňuje morálne hodnoty, aké nevýhody a výhody so sebou môže prinášať. Výskum sme sa rozhodli robiť prostredníctvom internetu, nakoľko vďaka internetu vieme osloviť vysoký počet respondentov a vieme lepšie analyzovať výsledky. Je to modernejšia metóda ako keby sme oslovovali ľudí osobne. Ako sme spomenuli dotazník obsahuje 18 otázok. Internet nám taktiež ponúka možnosť online dotazníkov kde si vieme samy navoliť zväčša a štruktúru dotazníka. Vďaka tomuto sme dosiahli, že dotazník nebol prílišne náročný na vyplňovanie a nezaberal zvoleným respondentom príliš veľa času. Zvolený spôsob využitia internetu nám podstatne uľahčil spôsob zbierania informácií. Vyhli sme sa nahadzovaniu výsledkov z papierových dotazníkov do počítača a ich následnému vyhodnocovaniu.

Na oslovovanie sme využili najviac navštevované portály, ktorými sú www.pokec.sk a www.facebook.sk. Na oba tieto portály sa denne pripojí niekoľko tisíc ľudí. Výhodou vieme, že tu na týchto portáloch si vieme selektovať ľudí, ktorých chceme osloviť na základe pohlavia, veku.

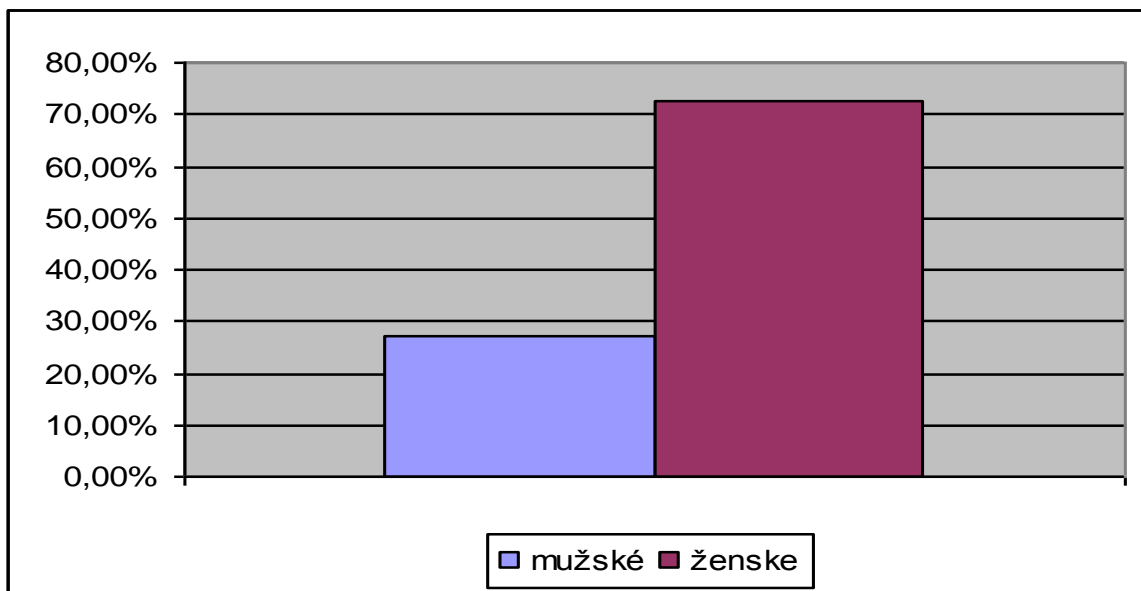
5.2 Analýza získaných údajov výskumu

Dohromady sme oslovili 2600 ľudí, pričom nami zvolený dotazník nám ochotne vyplnilo 1054 respondentov, čo predstavuje 40,53% úspešnosť. Dotazníky sme vyhodnotili použitím matematicko-štatistických metód. Dané výsledky sme následne percentuálne upravili, aby sme dosiahli prehľadnosť a jednoduchú orientáciu, uvádzame nami získané výsledky v tabuľkách a grafoch. Pri vyhodnocovaní sme použili niekoľko kritérií: pohlavie, vek a prostredie, v ktorom respondenti žijú. Odpovede sme následne porovnali a vyvodili sme z nich závery. Najprv charakterizujeme všeobecné informácie a potom prejdeme na priame otázky na respondentov.

Otázka č.1: Pohlavie

Tabuľka č. 1: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 1

Možnosti	Počet	Percento
mužské	287	27,22%
ženske	767	72,78%

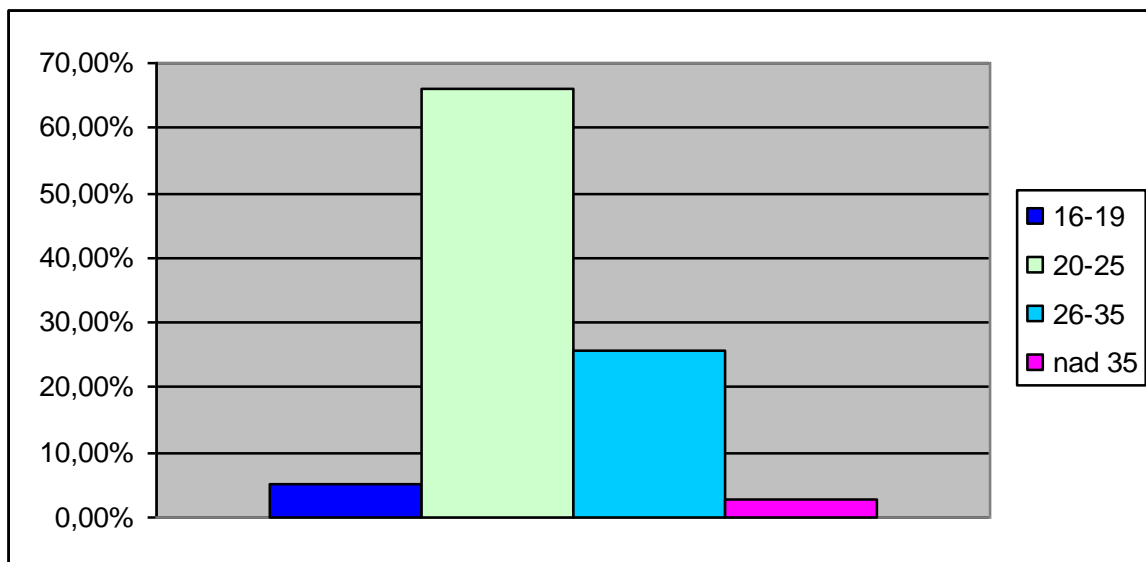
Graf č. 1: Grafické znázornenie k Otázke č. 1

V otázke č. 1 sme sa pýtali na pohlavie respondentov. Na základe odpovedí sme zistili, že výskumnú vzorku z 1054 respondentov tvorilo 287 mužov, čo predstavuje 27,22 % a 767 žien, čo predstavuje 72,78%.

Otázka č. 2: Vek

Tabuľka č. 2: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 2

Možnosti	Počet	Percento
16-19	55	5,21%
20-25	696	66,03%
26-35	273	25,90%
nad 35	30	2,85%

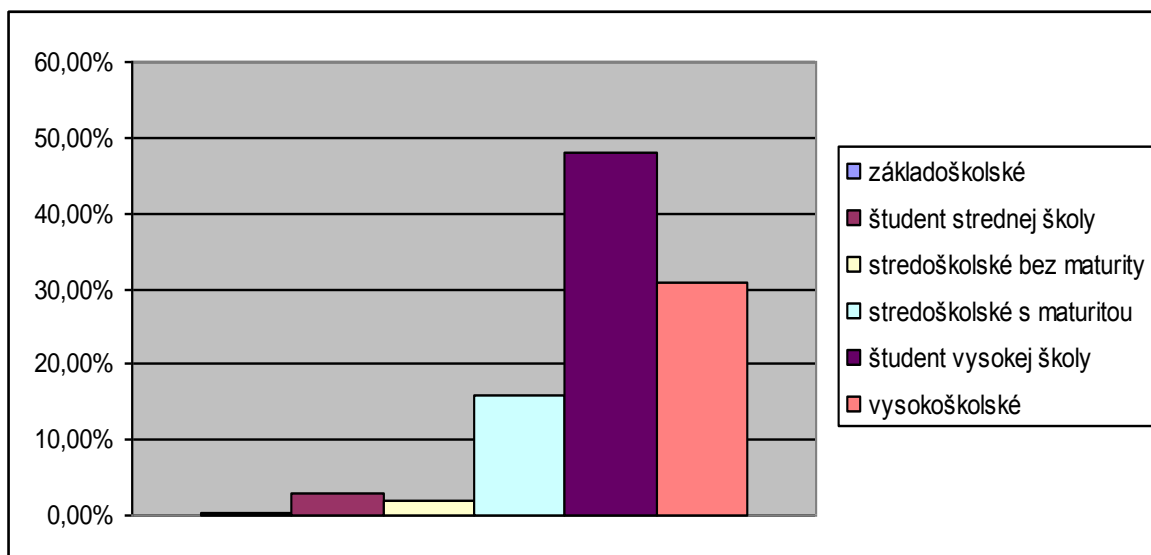
Graf č. 2: Grafické znázornenie k Otázke č. 2

V otázke č. 2 sme rozdelili dotazovaných respondentov do 4 vekových kategórií. Ako si môžeme všimnúť vo vyššie uvedenej tabuľke a grafe č. 2, najviac respondentov, ktorí nám ochotne odpovedali na otázky, tvorila skupina vo veku 20-25 rokov, čo tvorí 66,03% a najmenej respondentov tvorila skupina vo veku nad 35 rokov, čo predstavuje 2,85%.

Otázka č. 3: Vzdelanie

Tabuľka č. 3: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 3

Možnosti	Počet	Percento
základoškolské	3	0,28%
študent strednej školy	32	3,03%
stredoškolské bez maturity	20	1,89%
stredoškolské s maturitou	168	15,94%
študent vysokej školy	505	47,91%
vysokoškolské	326	30,92%

Graf č. 3: Grafické znázornenie k Otázke č. 3

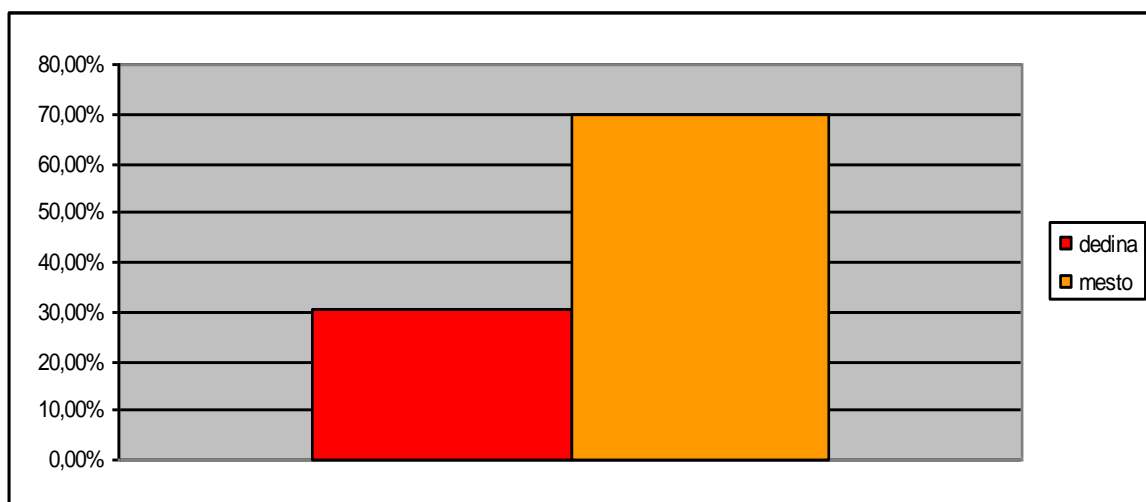
Ako si môžeme všimnúť v otázke č. 3 sme sa pýtali na vzdelanie respondentov, čím sme chceli ukázať, že výskumný súbor pozostáva z mladých ľudí rôzneho zamerania a vzdelania. Na danú otázku nám odpovedali nielen študenti, ale aj ľudia s ukončeným vzdelaním. Z grafu č. 3 nám jasne vyplýva, že najviac respondentov tvorila skupina vysokoškolských študentov, ktorí ešte študujú, čo predstavuje 47,91%, 0,28% mali ukončené základné vzdelanie, študentov strednej školy tvorilo 3,03%, 1,89% respondentov

malo ukončené stredoškolské vzdelanie bez maturity, 15,94% s maturitou a 30,92% tvorili vysokoškolsky vzdelaní ľudia.

Otázka č. 4: V akom prostredí žijete?

Tabuľka č. 4: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 4

Možnosti	Počet	Percento
dedina	319	30,26%
mesto	735	69,73%

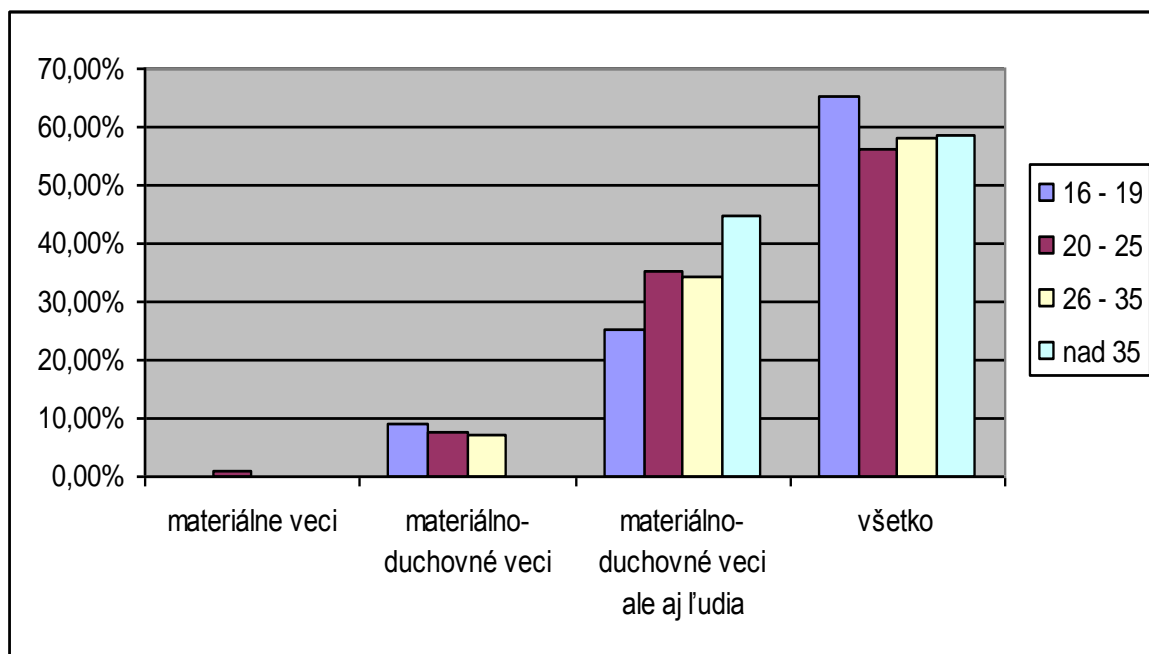
Graf č. 4: Grafické znázornenie k Otázke č. 4

Aby sme v otázke č. 4 mohli vyvodiť závery na hodnotovú orientáciu respondentov, museli sme sa spýtať v akom prostredí žijú. V dnešnej dobe práve prostredie zohráva vysokú úlohu pri rozhodovaní a môže mať vysoký vplyv na naše hodnoty. Zo všetkých respondentov 69,73% uviedlo, že žije v meste a zvyšných 30,26% respondentov uviedlo v našom dotazníku, že žijú na dedine.

Otázka č. 5: Čo môže obsahovať hodnotu?

Tabuľka č. 5: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č.5

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
materiálne veci	5	0,47%	0	0,00%	5	0,72%	0	0,00%	0	0,00%
materiálno-duchovné veci	79	7,50%	5	9,09%	54	7,77%	20	7,33%	0	0,00%
materiálno-duchovné veci ale aj ľudia	367	34,82 %	14	25,45 %	246	35,40 %	94	34,43 %	13	44,83 %
všetko	603	57,21 %	36	65,45 %	391	56,26 %	159	58,24 %	17	58,62 %

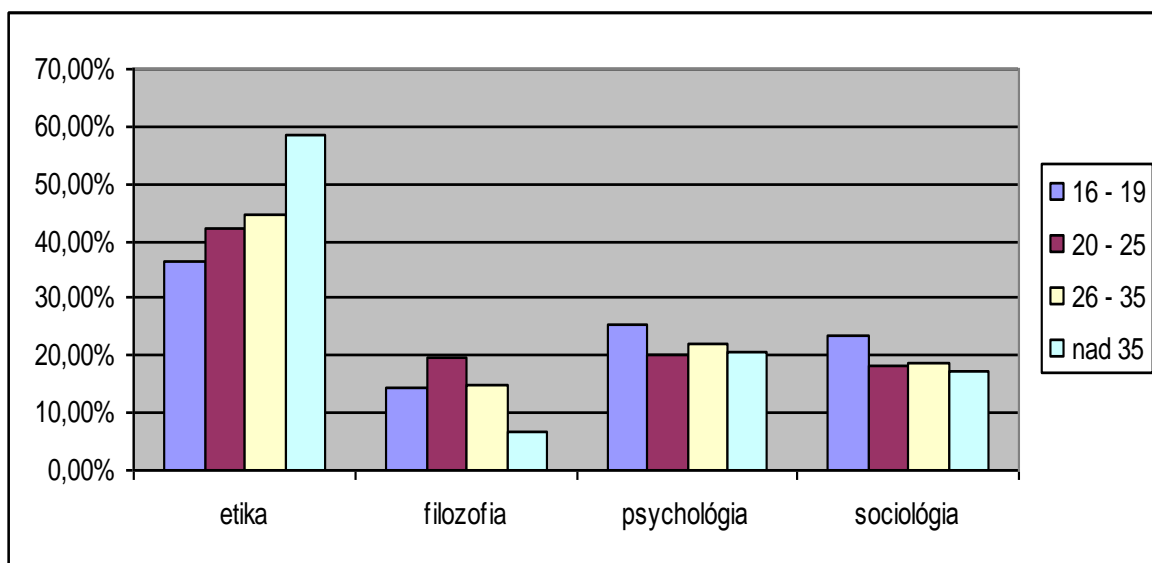
Graf č. 5: Grafické znázornenie k Otázke č. 5

Prvé štyri otázky obsahovali všeobecné informácie o respondentoch. V piatej otázke sme sa už konkrétne pýtali. V otázke (čo môže obsahovať hodnotu) sme chceli zistiť, ako vnímajú hodnoty v súčasnosti a čo si pod týmto pojmom predstavujú. 603 ľudí zo vzorky 1054 respondentov odpovedalo, že hodnotu obsahuje všetko, čo tvorilo 57,21% respondentov. Môžeme si tiež všimnúť, že z každej vekovej skupiny najviac ľudí si zvolilo práve túto poslednú variantu. Najmenej z opýtaných respondentov zvolilo prvú variantu, čo je dobré, pretože môžeme povedať, že len čisto materiálnym veciam sa nepripisuje vysoká hodnota.

Otázka č.6 Ktorá disciplína má podľa Vás najviac dočinenia s hodnotami?

Tabuľka č. 6: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 6

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
etika	453	42,98%	20	36,36 %	294	42,30 %	122	44,69 %	17	58,62 %
filozofia	186	17,65%	8	14,55 %	136	19,57 %	40	14,65 %	2	6,90%
psychológia	221	20,97%	14	25,45 %	141	20,29 %	60	21,98 %	6	20,69 %
sociológia	194	18,41%	13	23,64 %	125	17,99 %	51	18,68 %	5	17,24 %

Graf č. 6: Grafické znázornenie k Otázke č. 6

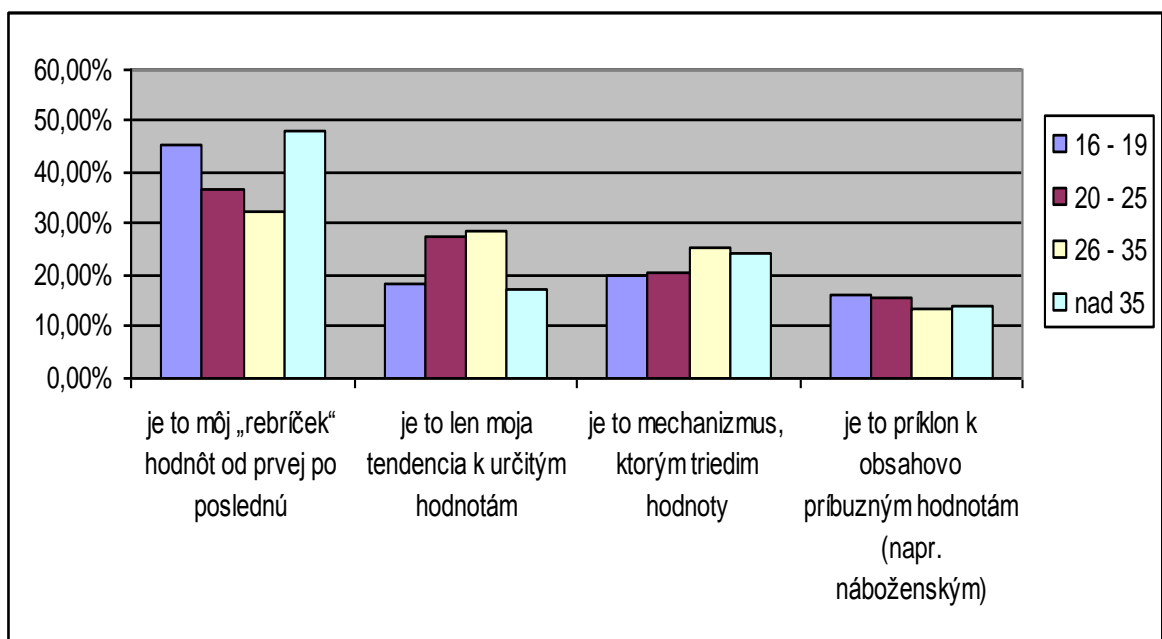
V našom výskume nás tiež zaujímalo, či respondenti vedia aj zaradiť, ktorá disciplína sa najviac zaoberá hodnotami. Môžeme si všimnúť, že 453 z opýtaných respondentov, čo tvorí 42,98%, si zvolilo, že etika má najviac dočinenia s hodnotami. Posledné dve možnosti (psychológia a sociológia) mali vyrovnaný počet. V oboch týchto možnostiach prevyšovali respondenti vo vekovej skupine 16-19. Najmenej respondentov sa prikláňalo k možnosti filozofia. Na túto otázku z celkového počtu odpovedalo 186 respondentov, čo tvorí 17,65%.

Otázka č. 7 Ako by ste charakterizovali hodnotovú orientáciu?

Tabuľka č. 7: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 7

možnosti	16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35			
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.		
je to môj „rebríček“ hodnôt od prvej po poslednú	384	36,43%	25	45,45%	256	36,83%	89	32,60%	14	48,28%
je to len moja tendencia k určitým	283	26,85%	10	18,18%	190	27,34%	78	28,57%	5	17,24%

hodnotám										
je to mechanizmus, ktorým triedim hodnoty	228	21,63%	11	20,00%	141	20,29%	69	25,27%	7	24,14%
je to príklon k obsahovo príbuzným hodnotám (napr. náboženským)	159	15,09%	9	16,36%	109	15,68%	37	13,55%	4	13,79%

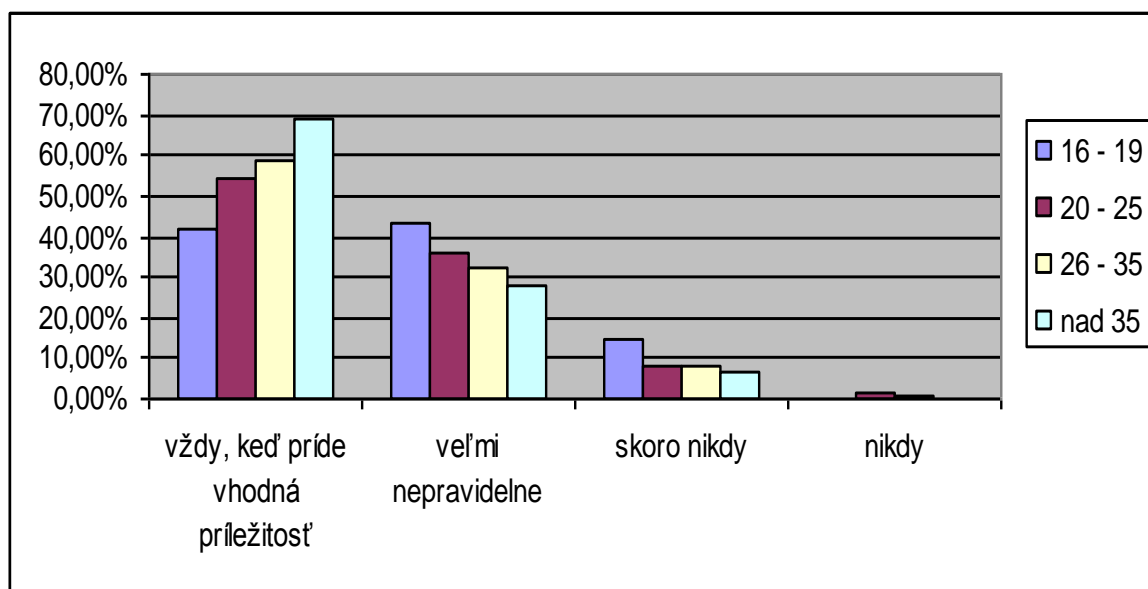
Graf č. 7: Grafické znázornenie k Otázke č. 7

V otázke č.7 sme zisťovali ako vedia charakterizovať respondenti hodnotovú orientáciu. Opäť si najviac respondentov zvolilo prvú možnosť v danej otázke (je to môj „rebríček“ hodnôt od prvej po poslednú), čo predstavuje 36,43% z celkového počtu respondentov. Z celkového počtu respondentov vo vekových skupinách 16-19, nad 35 rokov volilo práve túto možnosť ako si môžeme všimnúť na grafe č.7. 15,09% pýtaných si zvolilo poslednú možnosť v otázke (je to príklon k obsahovo príbuzným hodnotám (napr. náboženským)).

Otázka č.8 Ako často sa zamýšľate, resp. overujete svoje hodnoty?

Tabuľka č.8: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 8

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
vždy, keď príde vhodná príležitosť	580	55,03 %	23	41,82 %	377	54,24 %	160	58,61 %	20	68,97 %
veľmi nepravidelne	371	35,20 %	24	43,64 %	251	36,12 %	88	32,23 %	8	27,59 %
skoro nikdy	90	8,54%	8	14,55 %	58	8,35%	22	8,06%	2	6,90%
nikdy	13	1,23%	0	0,00%	10	1,44%	3	1,10%	0	0,00%

Graf č. 8: Grafické znázornenie k Otázke č. 8

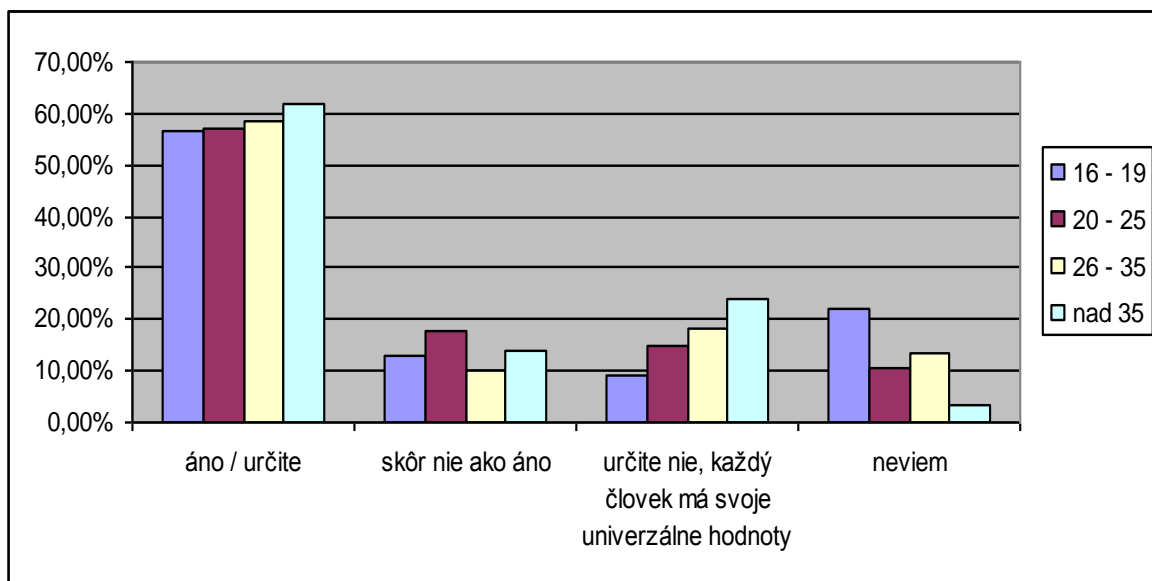
V otázke č.8 sme sa snažili zistiť, či respondenti sa zamýšľajú nad svojimi hodnotami, či ich menia a či si overujú svoje stanovené hodnoty. 55,03% opýtaných sa zamýšľa nad

svojimi hodnotami, vždy keď je to možné. V tejto možnosti si najviac z opýtaných, vo vekovej skupine nad 35 rokov, zvolilo túto možnosť, čo vysvetľuje, že starší ľudia sa neustále zamýšľajú nad svojimi hodnotami a menia ich. Najmenej ľudí v tejto možnosti tvorila veková skupina 16-19. Variantu „nikdy“ si zvolilo len 13 respondentov z 1054 opýtaných a aj to tvorilo len dve vekové skupiny a to 20-25 a 26-35.

Otázka č. 9 Myslíte, že existujú všeludské univerzálne hodnoty?

Tabuľka č. 9: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 9

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
áno / určite	605	57,40 %	31	56,36 %	396	56,98 %	160	58,61 %	18	62,07 %
skôr nie ako áno	162	15,37 %	7	12,73 %	124	17,84 %	27	9,89%	4	13,79 %
určite nie, každý človek má svoje univerzálne hodnoty	164	15,56 %	5	9,09%	102	14,68 %	50	18,32 %	7	24,14 %
neviem	123	11,67 %	12	21,82 %	74	10,65 %	36	13,19 %	1	3,45%

Graf č. 9: Grafické znázornenie k Otázke č. 9

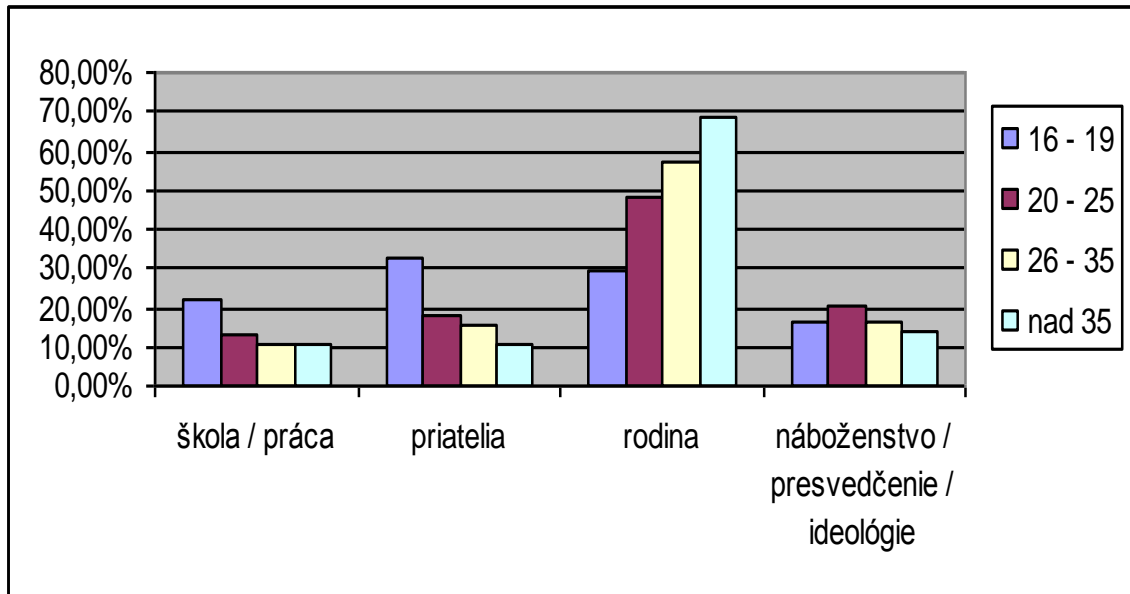
V otázke č.9 zisťujeme či v dnešnej dobe môžu existovať nejaké hodnoty, ktorými sa všetci riadime. 57,40% respondentov tvrdí, že áno, 11,67% nevedelo odpovedať na túto otázku. V prvej možnosti je opäť počet respondentov z jednotlivých vekových skupín vyrovnaný a nie je tam žiaden veľký rozdiel. Podstatný rozdiel je v poslednej možnosti medzi dvoma vekovými skupinami 16-19 a nad 35 rokov. Môže to byť spôsobené tým, že práve veková skupina 16-19 má iné hodnoty ako ľudia nad 35 rokov.

Otázka č. 10 Čo vyvíja na Vaše hodnoty najväčší vplyv?

Tabuľka č. 10: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 10

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
škola / práca	135	12,81 %	12	21,82 %	91	13,09 %	29	10,62 %	3	10,34 %
priatelia	189	17,93 %	18	32,73 %	125	17,99 %	43	15,75 %	3	10,34 %

rodina	529	50,19 %	16	29,09 %	337	48,49 %	156	57,14 %	20	68,97 %
náboženstvo / presvedčenie / ideológie	201	19,07 %	9	16,36 %	143	20,58 %	45	16,48 %	4	13,79 %

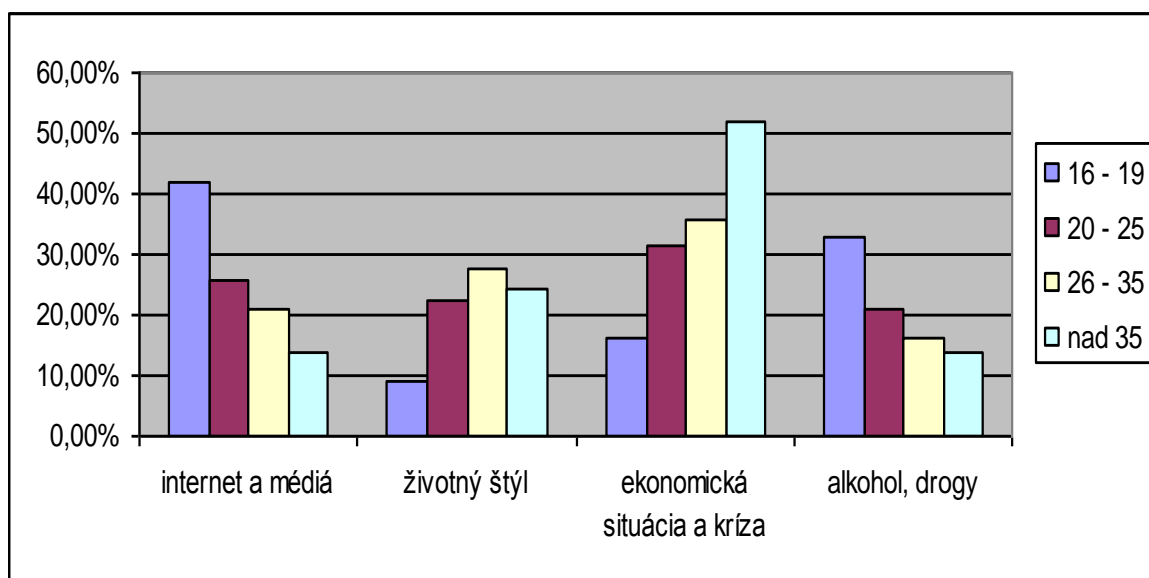
Graf č. 10: Grafické znázornenie k Otázke č. 10

V našej diplomovej práci sme spomínali niekoľko vplyvov, ktoré mali vplyv v súčasnosti a aj teraz. 50,19% si zvolilo, že najväčší vplyv na hodnoty má práve rodina. Zo všetkých vekových skupín si najviac respondentov zvolilo práve túto možnosť, len veková skupina 16-19 rokov si zvolila, že väčší vplyv na hodnoty majú priatelia. K možnosti škola a práca sa z opýtaných ľudí vyjadrilo len 12,81%. Možnosti priatelia a náboženstvo mali takmer vyrovnaný počet respondentov.

Otázka č. 11 Čo vyvíja najnegatívnejší vplyv na Vaše hodnoty?

Tabuľka č. 11: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 11

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
internet a médiá	263	24,95 %	23	41,82 %	179	25,76 %	57	20,88 %	4	13,79 %
životný štýl	241	22,87 %	5	9,09 %	154	22,16 %	75	27,47 %	7	24,14 %
ekonomická situácia a kríza	339	32,16 %	9	16,36 %	218	31,37 %	97	35,53 %	15	51,72 %
alkohol, drogy	211	20,02 %	18	32,73 %	145	20,86 %	44	16,12 %	4	13,79 %

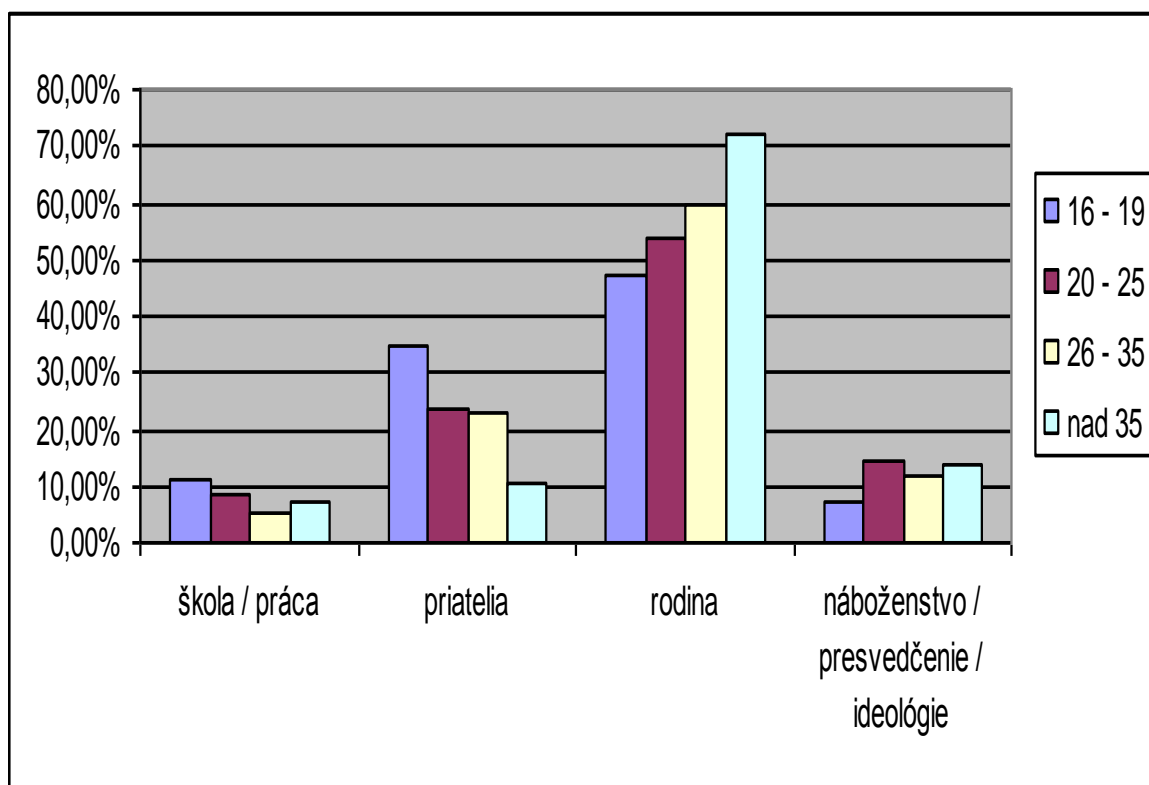
Graf č. 11: Grafické znázornenie k Otázke č. 11

V otázke č. 11 zisťujeme, čo má najnegatívnejší vplyv na naše hodnoty. V tejto otázke sme si ako možnosti zvolili najmä nové vplyvy, ktoré pôsobia na naše hodnoty. O týchto vplyvoch sme zmieňovali v našej diplomovej práci v tretej kapitole. Rozdiely v počte respondentov, ktorí odpovedali na jednotlivé možnosti neboli veľké. Najviac ľudí, a to 339 si zvolilo práve tretiu možnosť (ekonomická situácia a kríza). Druhá zvolená možnosť respondentmi bola práve možnosť internet a média, kde na ňu odpovedalo 263 ľudí. Najmenej ľudí odpovedalo, že najmenej negatívny vplyv majú na naše hodnoty práve alkohol a drogy.

Otázka č. 12 Čo vyvíja najpozitívnejší vplyv na Vaše hodnoty?

Tabuľka č. 12: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 12

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
škola / práca	79	7,50%	6	10,91 %	57	8,20%	14	5,13%	2	6,90%
priatelia	250	23,72 %	19	34,55 %	165	23,74 %	63	23,08 %	3	10,34 %
rodina	582	55,22 %	26	47,27 %	372	53,53 %	163	59,71 %	21	72,41 %
náboženstvo / presvedčenie / ideológie	143	13,57 %	4	7,27%	102	14,68 %	33	12,09 %	4	13,79 %

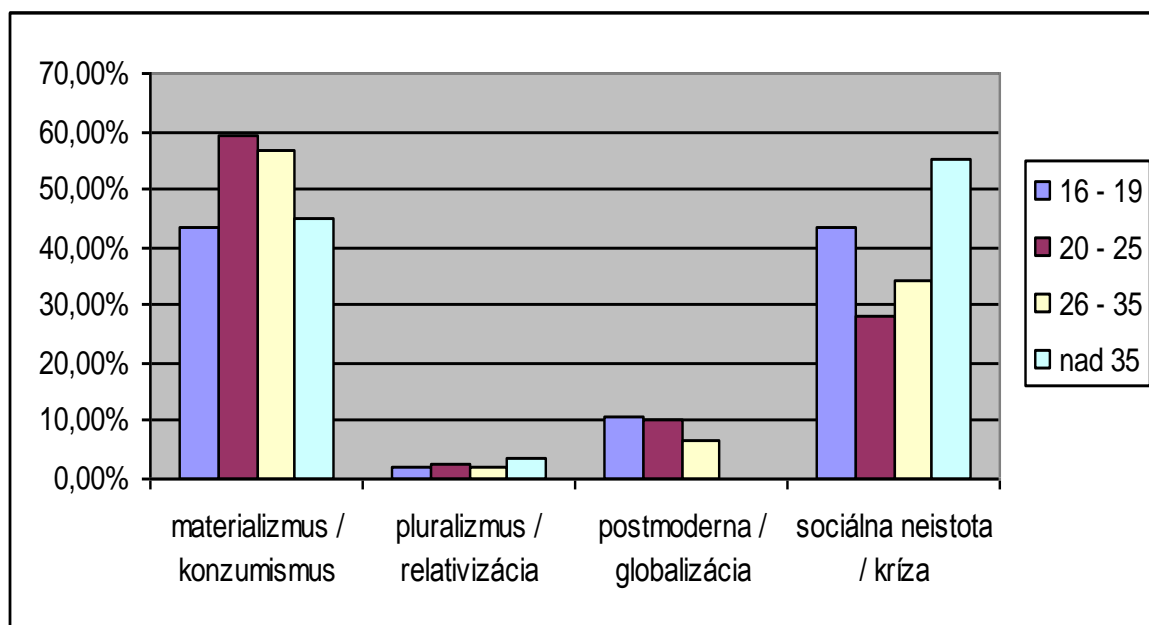
Graf č. 12: Grafické znázornenie k Otázke č. 12

Tak ako v otázke č. 10 tak aj v tejto otázke máme zhodné výsledky. V otázke č. 10 sme sa pýtali čo má najväčší vplyv na naše hodnoty. Najviac respondentov odpovedalo, že rodina, najmenej škola a práca. Touto otázkou sme chceli zistiť, ten kto má najväčší vplyv na hodnoty, či je aj tento vplyv najpozitívnejší. Toto sa nám potvrdilo v tejto otázke. 52,22% respondentov odpovedalo, že najpozitívnejší vplyv má rodina, najmenej respondentov odpovedalo, že najmenej pozitívny vplyv má škola a práca.

Otázka č. 13 Ktorými prvkami by ste najvýstižnejšie charakterizovali dnešnú dobu?

Tabuľka č. 13: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 13

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Poč t	Perc.	Poč t	Perc.	Poč t	Perc.	Poč t	Perc.	Poč t	Perc.
materializmu s / konzumismu s	604	57,31 %	24	43,64 %	412	59,28 %	155	56,78 %	13	44,83 %
pluralizmus / relativizácia	27	2,56%	1	1,82%	19	2,73%	6	2,20%	1	3,45%
postmoderna / globalizácia	95	9,01%	6	10,91 %	71	10,22 %	18	6,59%	0	0,00%
sociálna neistota / kríza	328	31,12 %	24	43,64 %	194	27,91 %	94	34,43 %	16	55,17 %

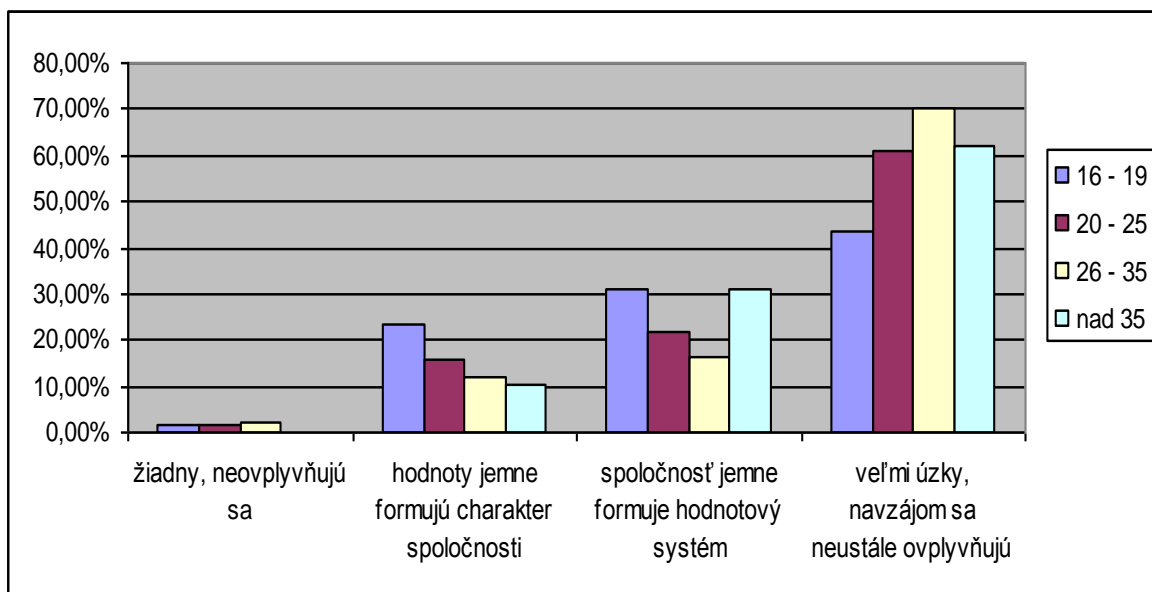
Graf č. 13: Grafické znázornenie k Otázke č. 13

V otázke č. 13 nás zaujímalo, ako dnešní mladí ľudia chápu dnešnú spoločnosť a čo je pre ňu najviac charakteristické. Respondenti si volili najviac dve možnosti a to prvú možnosť (materializmus a konzumizmus) a druhú možnosť (sociálna neistota a kríza). V tomto prípade sa nie je čomu diviť. Konzumný spôsob života zahŕňa v sebe masovú zábavu, televíznu kultúru, pôžitkárstvo. Na prvú možnosť odpovedalo 57,31% opýtaných, druhú možnosť si zvolilo 31,12% opýtaných. 2,56% si zvolilo druhú možnosť (pluralizmus, relativizácia).

Otázka č. 14 Aký je resp. si myslíte vzťah medzi spoločnosťou a hodnotami?

Tabuľka č. 14: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 14

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
žiadny, neovplyvňujú sa	17	1,61%	1	1,82%	10	1,44%	6	2,20%	0	0,00%
hodnoty jemne formujú charakter spoločnosti	157	14,90%	13	23,64%	109	15,68%	32	11,72%	3	10,34%
spoločnosť jemne formuje hodnotový systém	222	21,06%	17	30,91%	152	21,87%	44	16,12%	9	31,03%
veľmi úzky, navzájom sa neustále ovplyvňujú	658	62,43%	24	43,64%	425	61,15%	191	69,96%	18	62,07%

Graf č. 14: Grafické znázornenie k Otázke č. 14

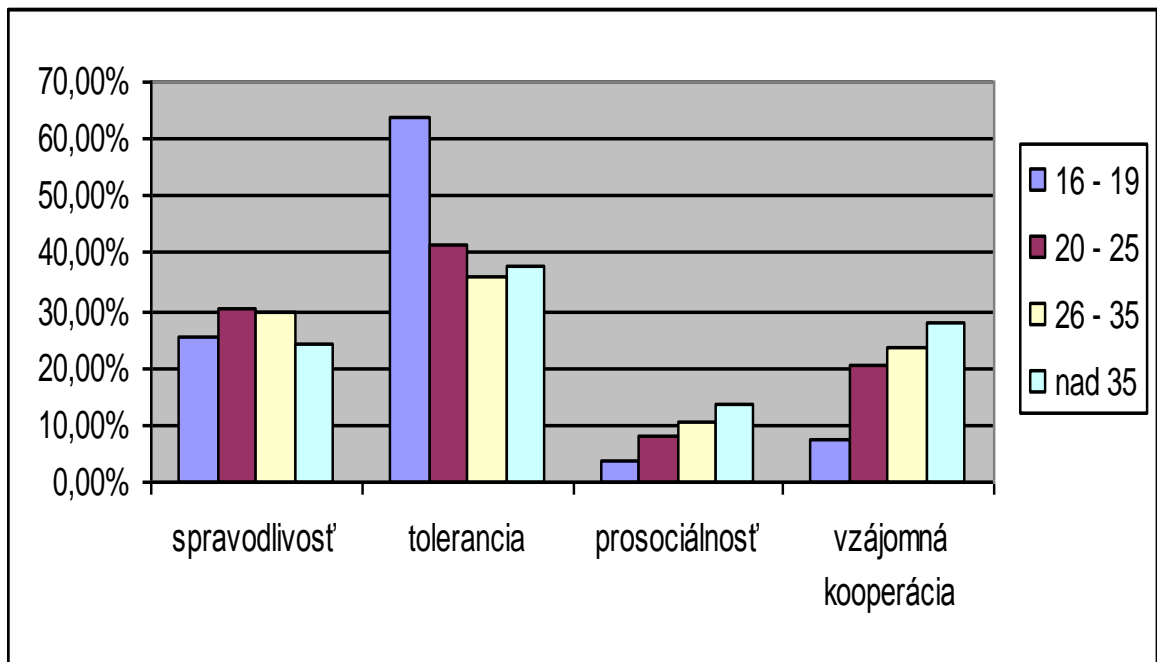
V otázke č. 14 sme sa pýtali či existuje vzťah medzi hodnotami a spoločnosťou. 62,43% respondentov, čo tvorí 658 ľudí, nám odpovedalo, že vzťah medzi hodnotami a spoločnosťou je úzko prepojený, že sa neustále ovplyvňujú. Len 1,61%, čo predstavuje 17 ľudí si myslelo, že neexistuje žiaden vzťah, že hodnoty a spoločnosť sa neovplyvňujú navzájom. V tejto možnosti odpovede sa nevyjadril ani jeden respondent nad 35 rokov.

Otázka č.15 Ktorú hodnotu považujete za fundamentálnu pre dobre fungujúcu spoločnosť?

Tabuľka č. 15: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 15

možnosti	Počet	Perc.	16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
			Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
spravodlivosť	312	29,60 %	14	25,45 %	210	30,22 %	81	29,67 %	7	24,14 %
tolerancia	423	40,13	35	63,64	288	41,44	98	35,90	11	37,93

		%		%		%		%		%
prosociálnosť	93	8,82%	2	3,64%	58	8,35%	29	10,62%	4	13,79%
vzájomná kooperácia	217	20,59%	4	7,27%	140	20,14%	65	23,81%	8	27,59%

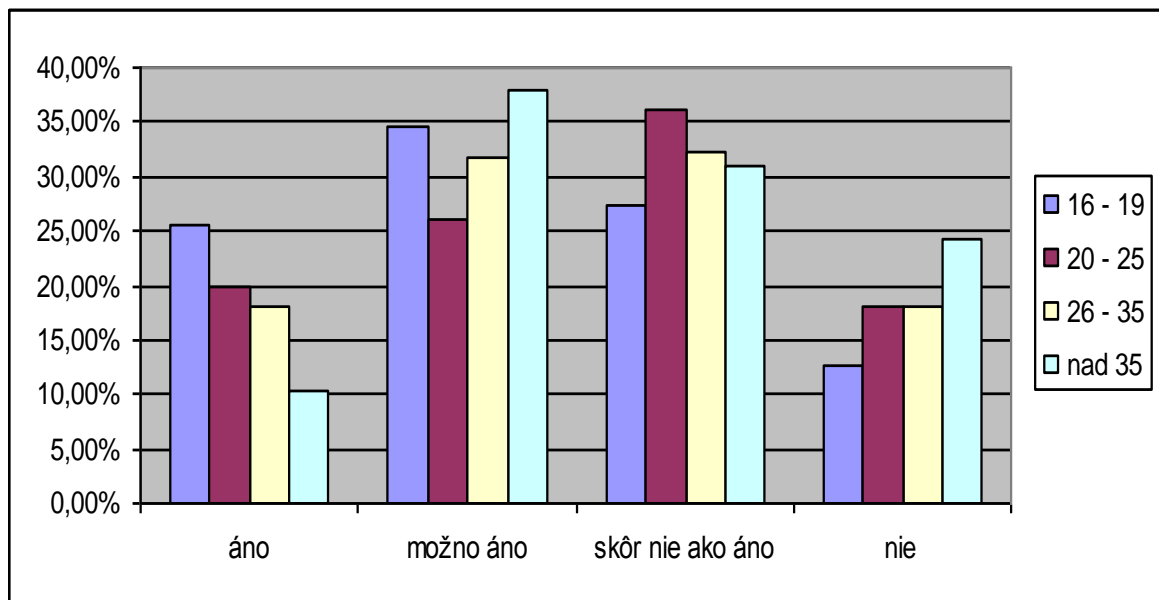
Graf č. 15: Grafické znázornenie k Otázke č. 15

Ako vidíme na tabuľke a grafe č. 15, 423 respondentov považuje toleranciu ako fundamentálnu hodnotu pre dobre fungujúcu spoločnosť. Túto možnosť si zvolilo najviac respondentov z vekovej skupiny 16-19. Celkové percentá ostatných respondentov z rôznych vekových skupinách bol v tejto možnosti takmer rovnaký. Druhou možnosťou, ku ktorej sa vyjadrilo po tolerancii najviac respondentov, je práve spravodlivosť. K tejto možnosti sa vyjadrilo 312 respondentov, čo predstavuje 29,60%. O niečo menej respondentov sa vyjadrilo k možnosti vzájomnej kooperácie, počet respondentov tu predstavuje 217. Najmenej ľudí sa vyjadrilo k možnosti prosociálnosť. Túto možnosť si zvolilo len 8,82% spýtaných respondentov.

Otázka č. 16 Myslíte si, že existuje dokonalá nezištnosť, veľkorysosť, žičlivosť a empatia?

Tabuľka č. 16: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 16

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
áno	204	19,35	14	25,45	138	19,86 %	49	17,95 %	3	10,34 %
možno áno	298	28,27 %	19	34,55 %	181	26,04 %	87	31,87 %	11	37,93 %
skôr nie ako áno	363	34,44 %	15	27,27 %	251	36,12 %	88	32,23 %	9	31,03 %
nie	189	17,93 %	7	12,73 %	126	18,13 %	49	17,95 %	7	24,14 %

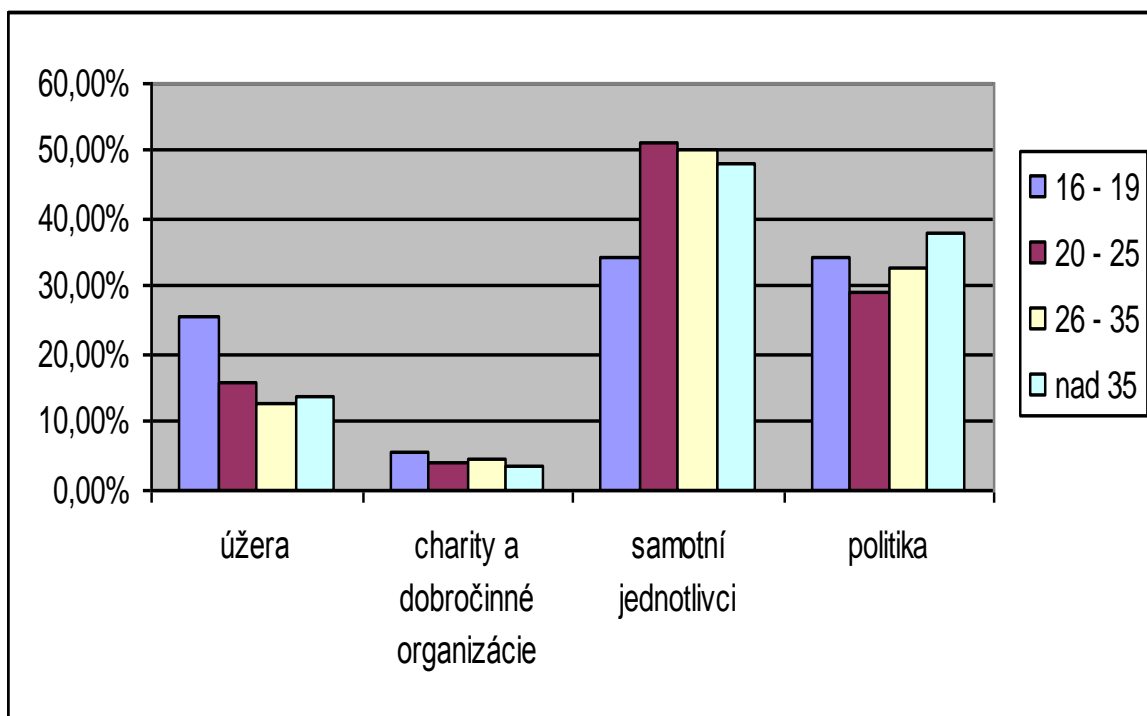
Graf č. 16: Grafické znázornenie k Otázke č. 16

Touto otázkou sme chceli predovšetkým zistiť, či si ľudia myslia, že aj v dnešnej dobe môžu existovať ľudia, ktorí sú nezištní, veľkorysí, žičliví. K možnosti „skôr nie ako áno“ sa prikláňalo 363 respondentov, čo predstavuje 34,44%. 298 respondentov si nebolo istých, 189 sa vyjadrilo jednoznačne, že ľudia s takýmito vlastnosťami nemôžu existovať. K jednoznačnej odpovedi, že aj v dnešnej ľude nájdeme takýchto ľudí, sa priklonilo len 204 respondentov, čo predstavuje 19,35%. Vplyv na výsledky našich zistení môže spočívať v tom, že v dnešnej dobe sa ľudia predovšetkým starajú sami o seba a ľudia s takýmito vlastnosťami sú výnimkou.

Otázka č. 17 Čo si myslíte, ktoré z nasledujúcich najviac „podkopáva“ nezištnosť?

Tabuľka č. 17: Číselné a percentuálne vyjadrenie k Otázke č. 17

možnosti			16 - 19		20 - 25		26 - 35		nad 35	
	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.	Počet	Perc.
úžera	162	15,37 %	14	25,45 %	109	15,68 %	35	12,82 %	4	13,79 %
charity a dobročinné organizácie	43	4,08%	3	5,45%	27	3,88%	12	4,40%	1	3,45%
samotní jednotlivci	527	50,00 %	19	34,55 %	357	51,37 %	137	50,18 %	14	48,28 %
politika	322	30,55 %	19	34,55 %	203	29,21 %	89	32,60 %	11	37,93 %

Graf č. 17: Grafické znázornenie k Otázke č. 17

Touto otázkou sme zistili, že najviac v dnešnej dobe podkopávajú nezištnosť práve samotní jednotlivci, k tejto možnosti sa priklonilo 527 ľudí, čo predstavuje 50% opýtaných respondentov. Ďalej si respondenti zvolili práve politiku. K tejto možnosti sa vyjadrilo 322 respondentov, čo tvorí 30,55%. K druhej možnosti (charita a dobročinné organizácie) sa priklonilo 43 respondentov, čo predstavuje 4,08%. Pri tejto možnosti si môžeme všimnúť, že malé percento opýtaných ľudí si myslí, že práve charita a dobročinné organizácie podkopávajú nezištnosť. Niektorí ľudia už na rôzne dobročinné organizácie neprispieva, pretože dochádza k ich zneužívaniu. Tu musíme spomenúť, že i keď uvádzame charitu a dobročinné organizácie ako samostatnú možnosť, ale aj tak v ich pozadí je práve jednotlivec.

Otázka č. 18: Napíšte troma krátkymi vetami, aký význam majú podľa Vás hodnoty pre mladého človeka v súčasnosti.

V tejto otázke sme sa snažili, aby nám respondenti niekoľkými krátkymi vetami, alebo slovami napísali aký význam majú hodnoty v dnešnej dobe pre mladého človeka. Respondentov sme si rozdelili do štyroch vekových skupín a každú vekovú skupinu sme si rozdelili ešte na mužov a ženy, aby sme mohli vidieť či sa predstava u mužov, alebo žien môže líšiť v porovnaní danej vekovej skupiny a potom v celkovom porovnaní všetkých vekových skupín. Keďže sme mali pestrú vzorku respondentov, pestré boli aj odpovede na danú otázku. 1054 ľudí nám odpovedalo. Všetky odpovede sme sem nemohli uviesť a tak sme vybrali len tie najdôležitejšie z každej vekovej skupiny.

Odpovede mužov vo vekovej skupine 16-19 rokov:

- Hodnoty sú niečo, bez čoho by som si svoj život nevedel predstaviť. Je to vec, ktorá ma naplňuje a môžem ju robiť, vyrobím spoločenský prínos. Mať hodnotu znamená mať cieľ, čo sa v dnešnej dobe stráca, lebo väčšina ľudí žije v štýle „Nejako bolo, nejako je, nejako bude.“
- U mladého človeka sa hodnoty poväčšine ešte len vyvíjajú a dajú sa ľahko pretvoriť rôznymi vonkajšími vplyvmi. Takže by mali byť formované správne a mal by dostávať viac tých dobrých hodnôt zo svojho okolia
- Hodnoty sú majoritným prvkom orientácie v živote a to nielen pre mladého človeka, ale pre každého z nás. Podľa jednotlivých hodnôt sa dá zistiť typ a povaha daného jedinca, pretože ich pomyselný rebríček formuje špecifický psychologický profil. Podľa hodnôt sa odvíja jeho budúcnosť a zameranie.

Odpovede žien vo vekovej skupine 16-19 rokov:

- Každý človek má bez ohľadu na vek svoje vlastné hodnoty. Takže aj mladý človek. Možno odlišné od staršej populácie, možno nie. Všetko závisí od jednotlivca a vekom sa taktiež naše hodnoty formujú do inej roviny, preto by som príliš nekládla dôraz na vek. Hodnoty má aj súčasný mladý človek !

- Veľmi dôležitý. Veľa mladých ľudí potrebuje v dnešnej dobe mať určité hodnoty kvôli tomu, aby si vážili to, čo majú pretože nič nie je navždy.
- Mladí ľudia si v dnešnej dobe neuvedomujú žiadne hodnoty...ani materiálne ani ľudské proste žiadne. Je iná doba
- Môžu sa priblížiť ku svojim priateľom, čo majú podobné hodnoty. Chcú byť ako ich rodičia. Možno nemajú ani vo svojom živote hodnoty, ale pred priateľmi, rodičmi a učiteľmi to len hrajú ako je pre nich dôležité zdravie, rodina a iné veci.
- Hodnoty sprevádzajú človeka po celý život. Mladý človek je plný túžob a očakávaní, jeho hodnoty sú podobné hodnotám jeho rodičov či priateľov. Až životné udalosti, ktoré sa mu postavia do cesty ukážu, či to boli tie správne hodnoty a postoje. Človek postupne dozrieva a súčasne sa vyformujú hodnoty trvalé a nemenné, ktoré ovplyvňujú jeho správanie a sú znakmi jeho osobnosti.
- Myslím si, že mnoho mladých ľudí má v súčasnosti neprimeraný rebríček hodnôt. Klasické hodnoty sa z našich životov vytrácajú a je to zrejme spôsobené dobou v ktorej žijeme. U každého je to však veľmi individuálna záležitosť, pre niekoho majú i dnes hodnoty obrovský význam a drží sa ich.
- Dnes sú mladí ľudia veľmi ľahko ovplyvniteľní, či už médiami, priateľmi a pod.... Hodnoty sú tak u nich často veľmi premenlivé a nestále.
- Podľa mňa hodnoty nemajú v živote človeka príliš dôležitú úlohu, nakoľko mnoho ľudí sa v dnešnej uponáhľanej dobe ani nezaobrá zosťavením nejakého hodnotového rebríčka, i keď podvedome určite nejaké hodnoty uznávajú a práve tie im možno napomáhajú pri rozhodovaní sa a pod.

Odpovede mužov vo vekovej skupine 20-25 rokov:

- udržiavam si ich, verím v ne a myslím, že tým sa bránim pred úplným konzumizmom
- Pre niekoho hodnoty nemajú priamy význam, lebo si ich každý neuvedomuje ako hodnoty. Berú sa buď nerelevantné alebo nepodstatné záležitosti, v dnešnej dobe kapitalizmu a konzumizmu sa im nekladie taký dôraz, ako kedysi. Ale pre racionálne zmýšľajúcich ľudí sa rátajú veci ako tolerancia, otvorenosť, rodina, priatelia a pohodlie druhého, blízkeho človeka.

- Všetci sa riadime nejakým rebríčkom hodnôt bez rozdielu. Hodnotový systém nás formuje ako jednotlivcov tak i ako spoločnosť. A v tom to dôsledku čím skôr sú mladému človeku vstievované morálne a sociálne hodnoty tým je pravdepodobnejšie, že ho budú formovať správnym smerom.
- Majú význam v oblasti medzilidského spolunažívania a porozumenia. Sú významné pre zdravie človeka a jeho životný štýl. Formujú charakter človeka.
- Určitý záchranný kruh, piliere o ktoré sa človek môže oprieť a orientovať v svete dneska, bez ohľadu na to či sú správne alebo nesprávne nastavené, svoje hodnoty považujem za jeden z pevných bodov v relativite svojej existencie a existencie sveta ako takého. Samozrejme hodnoty (aspoň v mojom prípade) nie sú nemenné, naopak som ochotný diskutovať o rozdielnych hodnotách a v prípade, že ma niekto dokáže konštruktívne presvedčiť, viem svoj hodnotový rebríček prispôbiť novej situácii.

Odpovede žien vo vekovej skupine 20-25 rokov:

- Od toho, aké hodnoty ľudia vyznávajú, záleží, v akú osobnosť sa formujú a vyformujú. Myslím, že mladí majú stále hodnoty, ale možno menej, ako v minulosti. Jedna vec sú duchovné a druhá materiálne hodnoty, každopádne materiálne podľa mňa u mladých prevládajú.
- Pre mnohých mladých ľudí už v dnešnej dobe nič neznamenajú, nevedia si dokonca zostaviť hodnotový rebríček. Pováčšine sa riadia hodnotami iných a sú nimi ovplyvňovaní. Dnes má podľa mnohých väčší vplyv na spoločnosť imidž jednotlivca ako jeho podstata.
- Hodnoty majú vplyv na formovanie svetonázoru. Pomáhajú vytvárať postoje a vplývajú na morálku sociálnych skupín, celej spoločnosti. Otázne je, akým smerom sa hodnotový rebríček jednotlivcov i skupín uberá, a teda, či je vývoj sociálne žiaduci alebo nie. V dnešnej dobe sa obsah hodnôt mladých ľudí prispôbuje súčasnému fungovaniu spoločnosti.
- Mladí ľudia v súčasnosti ani nevedia čo vlastne je hodnota. Myslia si, že sú to veci, ktoré môžu nakúpiť jednoducho v obchodoch za drahé ceny, a keď sú v akcii, tak je pre nich ešte lepšie. Bolo by dobré, keby ich rodičia sa snažili im vysvetľovať.

- Hodnota je dosť individuálny pojem. Hodnoty typu morálka, ochota... sú na ústupe vďaka vplyvu spoločnosti a médií, význam pozitívnych hodnôt u mladých klesá.
- Myslím si, že dnes je obdobie, kedy hodnoty zažívajú krízu. Myslím tie pozitívne, pretože mladí ľudia sú vo veľkej, vo veľmi veľkej miere ovplyvnení médiami, ktoré svoje hodnoty (ktoré sú podľa mňa nesprávne) menia podľa aktuálnej situácie (marketing; čo je momentálne in ...). Preto mladí ľudia nemajú vytvorené svoje hodnoty iba počúvajú "niekoho", koho názory sa menia. Všetko je relatívne a to oslabuje osobnosť!
- Mladý človek by si mal uvedomiť svoje hodnoty, kvôli tomu aby vedel čo chce, ako to chce dosiahnuť, aby bol sám so sebou spokojný a nemal problém žiť sám so sebou a s kľudným svedomím sa každé ráno pozrieť do zrkadla.

Odpovede mužov vo vekovej skupine 26-30 rokov:

- Takmer žiadny. Ich hodnotový rebríček je dnes zväčša veľmi obmedzený. Dnes prevláda v spoločnosti materializmus a konzumizmus. Spoločenské a duchovné hodnoty idú preto bokom, čo je škoda.
- Myslím že každý mladý človek má hodnoty, ktoré vyznáva, ktoré majú pre neho nejaký význam. Pre niekoho je to rodina priatelia láska a podobne, ktoré ho podržia v ťažkých chvíľach. Vidím to napr. v oblasti darcovstva krvi, ktorému sa venujem. Vidím že mladí ľudia majú pozitívny vzťah k darcovstvu a radi pomáhajú druhým. Keď sme organizovali nejaké akcie v oblasti darcovstva vždycky bol ohlas mladých ľudí, ktorý dopadol nad moje očakávanie.
- Myslím si, že to dosť závisí od prostredia, v ktorom sa mladý človek pohybuje a samozrejme aj od vzdelania, od rodiny, priateľov... V dnešnej dobe sa asi málo mladých ľudí zamýšľa, čo pre neho znamenajú skutočné hodnoty, čo je pre neho dôležité... Ale v skutočnosti sa treba nad tým zamyslieť a použiť zdravý rozum.
- Sú hnacou silou pre mladého človeka, aby to nevzdal a nevzdával. Sú nepostrádateľnou súčasťou života každého z nás. Môžu v sebe niesť veľké posolstvo do budúcnosti v každom z nás.

- Bez hodnôt by som neexistoval. Každý človek ma určite hodnoty ktoré ma vštepené od malička a ja tiež. Ostatne hodnoty prichádzajú dobou v ktorej žijem a je na mne ako s nimi vynaložím.
- Ak človek nemá hodnoty, nemá podľa mňa ani ciele. Hodnota je niečo o čom viem, čo prípadne aj mám, ale chcem si zachovať. Možno ten význam nechápem správne, no pre mňa je hodnota prepojená s cieľmi, ale navýšená aj o to, čo už mám a nechcem stratit, čo je pre mňa dôležité, čo mám rád.
- Hodnoty a hodnotovosť má určite význam pre každého človeka, či už mladého alebo starého. V mladosti prevažujú materiálne, neskôr víťazia duchovne, pretože sú nadobudnuté skúsenosťami, ktoré prichádzajú s vekom. Obe sú ovplyvňované rodinou, priateľmi a spoločnosťou v akej sa človek pohybuje a žije.

Odpovede žien vo vekovej skupine 26-30 rokov:

- Duchovné hodnoty človeka vnútorne obohacujú a dávajú chuť žiť. Materiálne hodnoty dávajú človeku možnosť prežiť. Oboje sú vzájomne prepojené a záleží na človeku, či ich správne využije.
- Veľký na budovanie ďalšieho života. Mladý často menia hodnoty. Rozdielne hodnoty pre mladých a starých.
- Mladí ľudia v súčasnosti nevnímajú správnu hĺbku skutočných hodnôt a nechajú sa skôr ovplyvniť spoločnosťou, ako sa zamýšľať nad vlastným rebríčkom hodnôt. Je ľahšie nechať sa unášať prúdom a nesnažiť sa vyčnievať z radu, hoci za cenu vlastného presvedčenia, len aby ich spoločnosť nezavrhla.
- Hodnoty mladých ľudí sa v súčasnej dobe menia. Najväčší vplyv na hodnoty má rodina. Ostatné hodnoty sú záležitosťou osobnosti daného človeka a jeho vyspelosti.
- Závisí to od osobnosti jednotlivca. Mali by ho naučiť fungovať v spoločenskom systéme. Ale mu aj pomôcť k poznaniu samého seba.
- Mladý človek si v dnešnej dobe nevytvára hodnoty, ale preberá ich od iných ľudí, s ktorými je v kontakte, či už v rodine, práci alebo medzi priateľmi. preberá to čo je "in", pretože sa bojí, že by bol nepochopený alebo až vyčlenený

zo skupiny. Mladí ľudia sa v dnešnej dobe boja presadzovať svoje myšlienky, hodnoty.. a radšej sa prispôbia väčšine.

- Je veľmi ťažké definovať hodnotu ako takú. Ja mám dve formy hodnôt v živote, tie materiálne a tie duchovné. Materiálne hodnoty získať pre mňa ako matku starajúcu sa o dve maloleté deti je veľmi náročné práve kvôli ekonomickej a sociálnej situácií, politike na Slovensku. Prevláda tu maximálna byrokracia a materializmus zo strany silnejších a "vyšších". Tieto hodnoty sa získavajú ťažko a tým ovplyvňujú aj moje duchovné hodnoty. Duchovné hodnoty majú pre mňa väčší význam, nakoľko mi pomáhajú prekonať prekážky a snáď i dosahovať tie materiálne hodnoty. Mojou najväčšou hodnotou sú moje deti, zdravie, moje vzdelanie a moja chuť pracovať a niečo vytvárať pre seba a spoločnosť. Je to to čo ovplyvňujem vo väčšej miere ja sama pretože absolútne vôbec nemám pocit spoliehať sa v našej spoločnosti na niekoho iného.
- Mladý človek je stále veľmi ľahko ovplyvniteľný, prepadá tlaku priateľov, okolia, preto často má pomýlený hodnotový rebríček. Je tiež vystavený médiám -len nasáva všetko, čo sa mu ponúka - či už z televízie alebo internetu. Rodičia niekedy podceňujú čas venovaný deťom v mladom školskom veku, neskôr je už potom neskoro

Odpovede mužov vo vekovej skupine nad 35 rokov:

- Slušnosť, pravdovravnosť, skromnosť, to podľa mňa sú hodnoty pre mladého človeka dôležité.
- Formujú človeka. Umožňujú mu začlenenie do spoločnosti. Pomáhajú vytvoriť obraz o samotnom človeku.

Odpovede žien vo vekovej skupine nad 35 rokov:

- Mladí ľudia sú veľmi ďaleko od morálnych hodnôt. Myslím že nevedia a ani nechcú rozmýšľať nad tým čo je morálka.
- Hodnoty ovplyvňujú pohľad človeka na svet, jeho smerovanie, rozhodovanie sa. Podľa mňa sa nedá zovšeobecniť ich význam pre dnešných mladých ľudí.

Rôzni ľudia uznávajú rôzne hodnoty a majú v živote rôzne priority, niektorí mladí ľudia žijú tak, ako keby žiadne hodnoty neuznávali.

- Hodnoty formujú jeho správanie, postoje, rozhodovania. Majú vplyv na jeho sociálne začlenenie. Dávajú mu predpoklad na lepšiu životnú orientáciu.
- Zásadný, bez nich by nevedel, kam má smerovať a ako má žiť. Bez nich by sa zmietal medzi mienkou ostatných ľudí a tým, čo mu je predstreté cez médiá. Je dobré, ak si mladý človek dokáže vytvoriť svoj vlastný rebríček hodnôt a vracal sa k nemu pokiaľ možno čo najčastejšie
- Myslím, že mladého človeka by nemali formovať iba hodnoty materiálne. Ale zároveň pri správne vynaloženom úsilí pre túto spoločnosť, by mal byť mladý človek aj správne docenený. Hodnoty etické sú pre mladého človeka najvýznamnejšie, spolu s materiálnom prinášajú aj duševné uspokojenie

Z otázky č. 18 nám vyplýva, že chápanie mužov a žien v jednotlivých vekových skupinách je rovnaké a v podstatných veciach sa zhoduje. Pod podstatnými vecami rozumieme, že dnešná mládež má hodnoty, ale neriadi sa nimi. Mládež má iný rebríček hodnôt. Mnoho respondentov uvádza, že v súčasnej dobe žijeme pod vplyvom konzumizmu a materializmu. Upozorňujú tiež na to, že mládež v dnešnej dobe je veľmi ľahko ovplyvniteľná. Ako sme uvádzali v štvrtej kapitole, práve médiá a internet majú obrovský vplyv na dnešnú mládež.

U respondentov sme sa tiež stretli s názorom, že bez určitého rebríčku hodnôt by sa nedalo existovať a tak prítomnosť hodnôt sa nám javí ako nevyhnutná. Tu však musíme rozlíšiť, akým hodnotám dáme prednosť, či sú to buď materiálne alebo duchovné hodnoty. Jedna respondentka píše, ktorej názor sme tu aj uviedli, o nevyhnutnom prieniku medzi týmito dvoma skupinami hodnôt a nutnosti vybrať si z každej hodnoty to najdôležitejšie.

5.3 Overenie predpokladov výskumu

1. Predpokladáme, že v súčasnom konzumnom svete, bude mať značný vplyv na hodnoty aj rozvíjajúci sa vplyv nových médií.

Na základe výskumu, ktorý sme vykonali medzi dnešnými mladými ľuďmi s použitím dotazníkovej metódy sa nám náš prvý predpoklad potvrdil. Každý z opýtaných sa vedel vyjadriť k zvoleným otázkam a vedel adekvátne odpovedať. Respondenti, ktorí nám ochotne odpovedali, uvádzali, že v dnešnej dobe má obrovský vplyv na nás a predovšetkým na mladých ľudí televízia, internet, alebo jedným slovom média. Z výsledkov výskumu vyplýva, že 41,82% respondentov z najnižšej vekovej skupiny 16-19 uvádza internet, ako prostriedok, ktorý negatívne vplýva na formovanie morálky a morálnych hodnôt.

2. Predpokladáme, že mládež má určitý systém hodnôt, ktorý sa časom môže meniť a vyvíjať.

Tento predpoklad sa nám opäť potvrdil. V otázke č. 8 sme sa pýtali respondentov ako často si overujú svoje hodnoty. Najviac respondentov uviedlo, že svoje hodnoty si neustále overujú. Túto možnosť si zvolilo 55,03% dotazovaných respondentov. Zaujímavé však je, že z vekovej skupiny 16-19 sa k tejto možnosti priklonilo len veľmi málo respondentov, viacej respondentov z tejto vekovej skupiny volilo možnosť „veľmi nepravidelne“. Je to spôsobené tým, že pod vplyvom rôznych okolností sa naše hodnoty môžu meniť. Iné hodnoty má človek, ktorý žije doma v usporiadanej rodine, iné hodnoty má zase človek z rozvrátenej rodiny, ktorú mohla poznačiť kríza, strata zamestnania. Ako uviedla väčšina respondentov v otázke č. 18, mládež je ľahko ovplyvniteľná a preto je nevyhnutné neustále zamýšľanie sa nad našim rebríčkom hodnôt. Je však len na nás aký postoj máme k hodnotám, akým smerom chceme, aby sa náš život uberal.

3. Predpokladáme, že pre dnešných mladých ľudí budú na prvom mieste predovšetkým materiálne hodnoty.

Tento predpoklad sa nám nepotvrdil. Vychádzali sme predovšetkým z toho, že žijeme vo svete kedy konzumizmus a materializmus je na bežnom poriadku. K materiálnym hodnotám sa z 1054 respondentov priklonilo len 5, čo predstavuje 0,47%. Zvyšok dotazovaných respondentov sa prikláňalo skôr k duchovným hodnotám, alebo pomer medzi duchovnými a morálnymi hodnotami bol vyrovnaný.

ZÁVER

Človek bol od pradávna výnimočný tvor obdarovaný citom, rozumom a predovšetkým slobodnou vôľou, ktorá mu pomáhala sa slobodne rozhodovať a konať. Práve týmto sa ľudia vždy odlišovali od zvierat, ktoré sa riadili inštinktom a pudom pre nich vlastným. Človek či chce, alebo nie, jeho konanie bude vždy ovplyvňované hodnotami, ktoré si cieľavedome zvolil a na základe ktorých si zvolil aj svoju hodnotovú orientáciu. S pôsobením hodnôt sa stretávame v každodennej činnosti a niekedy si to vôbec ani neuvedomujeme. Väčšinou naše správanie a činy ani nespájame s konkrétnymi hodnotami.

Slovo morálka v dnešnej dobe stráca význam. Všetci dobre vieme, čo dané slovo znamená, ale mnoho z nás si nepripúšťa, že za posledných niekoľko rokov morálka rapídne klesla smerom nadol. Morálne zásady sa postupne vytrácajú a najviac ohrozenou skupinou je práve dnešná mládež. Veci, ktoré sme ešte pred nedávnom považovali za niečo neprípustné sú dnes úplne bežné a tolerované. Príkladom toho je homosexualita, ktorá sa stáva súčasťou modernej doby. V súčasnosti už nie je vznešené nájsť si osobu, ktorú budeme milovať po zvyšok nášho života. Dnes sa mládež riadi hlavne tým, čo je v móde, a tým je práve promiskuita. Mladí ľudia, ktorí sa chcú držať morálnych zásad sa mnohokrát stávajú terčom posmechu. Slová hanlivého významu sa stávajú bežnou súčasťou nášho každodenného života. Kresťanstvo, ktoré bolo typické pre väčšinu európskych krajín, upadá a na jeho miesto nastupujú iné náboženstvá ako islam, judaizmus. Denno-denne nás zaplavujú negatívne informácie šíriace sa z médií.

Aj preto sme sa rozhodli uskutočniť výskum, ktorého cieľom bolo predovšetkým zistenie ako chápe spoločnosť dnešná mládež. Po sumarizácii všetkých výsledkov na rôznych úrovniach sa nám preukázalo, že respondenti sa priam vždy „trafili“ do tej odpovede, ktorá je najžiaducejšia z pohľadu eticko-mravného a zásadového. Konkrétne zistenia boli napríklad: hodnotou môže byť doslova všetko, problematika hodnôt spadá pod rámec etiky, hodnoty treba revidovať vždy keď príde vhodná príležitosť, v živote existujú univerzálne všeľudské hodnoty, rodina vyvíja najväčší a zároveň najpozitívnejší vplyv na hodnoty, fundamentálnou hodnotou pre dobre fungujúcu spoločnosť je tolerancia, materializmus a konzumizmus ovládajú charakter doby, a iné. Ako najväčšiu limitáciu treba uznať nemožnosť zaistiť dokonalú úprimnosť respondentov, ktorí mohli na otázky odpovedať tzv. zidealizovane, čím poznačili pravdivosť odpovedí. Prípadný nedostatok

mohol byť kvantitatívny nepomer pohlavia, ktorý sme sa však snažili brať v úvahu. Výsledky hodnotíme teda globálne ako pozitívne. Etika a morálka sú však dve strany jednej mince, prvá je teoreticko-normatívna a tá druhá by sa mala prejavovať v prakticko-činnom pôsobení, a tieto dve sú často v opozícii. Stále teda ostáva na abstraktnej úrovni či sa naše slová a propagované hodnoty naozaj prejavujú v každodennom svete siahajúc od vzťahu k sebe, k druhým, k spoločnosti a napokon k celej prírode.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BARÁTOVÁ, D.; TURČEK, K. 1999. Pohľad na tvorbu hodnotového systému adolescentov. IN: Psychológia a patopsychológia dieťaťa, č.1, 1999. ISSN 0555-5574
- BARÁNY, E. Štát a spoločnosť. Bratislava 1989. Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied. 9 s. ISBN 80-224-0043-2
- BROŽÍK, V. Hodnotenie a hodnoty. Nitra: UKF, 2004. ISBN 80-8050-680-9
- BROŽÍK, V. Hodnotové orientácie. Nitra: UKF, 2000. ISBN 80-8050-368-0
- DIATKA, C. O etike a hodnotách. Nitra. UKF, 2005. 85 s. ISBN 80-8050-822-45
- DOROTÍKOVÁ, S. Filozofia a problém hodnoty. Bratislava 1980. 153 s.
- GÁL, F. Spoločnosť vo svetle sociológie. Bratislava 1987. 49 s.
- GAVORA, P. 2001. Úvod do pedagogického výskumu. Bratislava: UK. 236 s. ISBN 80-223-1628-8.
- GLUCHMAN, V. Etické a morálne aspekty ľudských práv. In: V Gluchman - M.Dokulil (eds): Praktické otázky etiky a morálky. Prešov, PVT 1998, s. 47-69
- HÁLA, V *Univerzalizmus v etice jako problém* FILOZOFIA: nakladatelství filozofického ústavu, AV ČR, 2009 ISBN 978 80 7007 306 3
- HARTL, P. – Hartlová, H. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303
- HREHOVÁ, H. Etika, sociálne vzťahy a spoločnosť. Bratislava. 2005. ISBN 80-224-0849-2
- HULAN, B. *Hodnoty a mravné hodnoty*, Žilinská Univerzita v Žiline, Fakulta humanitných vied, 2006, Žilina
- KUČEROVÁ, S. Človek, hodnoty, výchova. Prešov 1996, Manacon. 70 s. ISBN 80 – 85668 – 34 -3
- MÁCHOVÁ, J. Hodnoty a spoločnosť. Praha. 1975
- MIŇOVÁ, M. Rodina a škola, 3/2008, mesačník pre učiteľov a rodičov ISSN 0231-6467
- OLIVAR, R. Etická výchova, Orbis Pictus Istropolitana, Bratislava 1992 ISBN 80-7158-001-5
- SCHUSTEROVÁ, N. *Hodnoty a subjektívna pohoda* Prešovská Univerzita, Prešov, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychológie, 2005 [online] dostupné na: <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Dzuka3/13.pdf>

VÁGNEROVÁ, M. 2000. Vývojová psychologie. Praha: Portál. 2000. 552s. ISBN 80-7178-208-0

VAGOVIČOVÁ, O.; ČERNÁ, Z. 1999. Hodnotová orientácia mladej generácie. IN: Pedagogická revue. Č. 9 – 10, 1999

VAŠEČKA, M. 2007. *Sociologické aspekty korupcie*. Bratislava: ADIN, s. r. o., 2007. 28 str. ISBN 978-80-89244-27-0.

VÁROSS, M. Úvod do axiológie. Bratislava: Epoque, 1970. 353

VÁROSS, M. : Estetično, umenie a človek. Bratislava 1969

VACĚK, P. 2008. Rozvoj morálního vedomí žáku. Vyd. 1. Praha. ISBN 978-80-7367-386-4

ZECHA, G. Spoločenská zmena a základy pedagogickej etiky. In: Etika pro učitele. Olomouc, Univerzita Palackého 1994

ŽILÍNEK, M. Étos a utváranie mravnej identity osobnosti. Iris Bratislava. 1997. ISBN 80-88778-60-3

ČLÁNKY:

ADAMEC, D. 2010 Etické kódexy pre nové médiá. In: mediaetika.tk]. 2010. [online]. [cit. 2011-02-13]. Dostupné na: <http://mediaetika.longtail.sk/?p=1575>

ETICKÉ OTÁZKY A LOGICKÁ ARGUMENTÁCIA. 2008. In: alianciapas.sk. [online]. 2008. [cit. 2011-02-13]. Dostupné na: http://www.alianciapas.sk/menu_pravidelne_poetika_cast3.htm

KATASTROFÁLNY STAV SPOLOČNOSTI A HĽADANIE VÝCHODÍSK Z NEHO. 2011. In: pre-slovensko.sk 2011. [online]. [cit. 2011-02-13]. Dostupné na: <http://www.pre-slovensko.sk/clanky/katastrofalny-stav-spolocnosti-a-hladanie-vychodisk.php>

MIHOVÁ, A. 2011. Korupcia – choroba a protilátky. IN: media etika.tk 2011 [online]. [cit. 2011-02-13]. Dostupné na: <http://mediaetika.longtail.sk/?p=1699>

MONYENN. 2011. Čo nás učí hospodárska kríza?. In: praca-ako.sk 2011. [cit. 2011-02-13]. Dostupné na: <http://www.praca-ako.sk/hospodarska-kriza/co-nas-uci-hospodarska-kriza/>

MORÁLKA JEDINCA V SPOLOČNOSTI. 2010. In: Rodina-peniaze.sk/. [online]. 2010. [cit. 2011-02-13]. Dostupné na: <http://www.rodina-peniaze.sk/zaujímavosti.209/moralka-jedinca-v-spolocnosti.21051.html>

MORÁLKA, ETIKA A APLIKOVANÁ ETIKA. 2009. In: referaty.sk. [online]. 2009 [cit. 2011-02-13]. Dostupné na: <http://referaty.atlas.sk/odborne-humanitne/filozofia/23454/?print=1>

NÁBOŽENSTVO A JEHO VÝZNAM V SPOLOČNOSTI. 2007. In: referaty.sk 2007. [online]. [cit. 2011-02-13]. Dostupné na: <http://referaty.atlas.sk/vseobecne-humanitne/nabozenstvo/17582/?print=1>

TIMKO, M. 2009. Evolúcia informácia – skutočnosť. Brno

PRÍLOHY

Príloha č. 1

Dobrý deň!

Volám sa Tomáš Lošonský. Som študentom piateho ročníka na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Prekladaný dotazník slúži na preskúmanie hodnotového systému v rámci mojej DP. Pre zjednodušenie práce nájdete môj dotazník na stránke www.diplomovka.tk, zaberie Vám max. 10 min., poslúži len na vedecko-akademické účely a je anonymný. Za zodpovedné a pravdivé vyplnenie Vám ďakujem.

1. Pohlavie
 - a) mužské
 - b) ženské

2. Vek
 - a) 16-19
 - b) 20-25
 - c) 26-30
 - d) Nad 35

3. Vzdelanie
 - a) základnoškolské
 - b) študent strednej školy
 - c) stredoškolské bez maturity
 - d) stredoškolské s maturitou
 - e) študent vysokej školy
 - f) vysokoškolské

4. V akom prostredí žijete
 - a) dedina
 - b) mesto

5. Čo môže obsahovať hodnotu?
 - a) Materiálne veci
 - b) Materiálno-duchovné veci
 - c) Materiálno duchovné veci ale aj ľudia
 - d) Všetko

6. Ktorá disciplína má podľa Vás najviac dočinenia s hodnotami?
- Etika
 - Filozofia
 - Psychológia
 - sociológia
7. Ako by ste charakterizovali hodnotovú orientáciu?
- Je to môj „rebríček“ hodnôt od prvej po poslednú
 - Je to len moja tendencia k určitým hodnotám
 - Je to mechanizmus, ktorým triedim hodnoty
 - Je to príklon k obsahovo príbuzným hodnotám (napr. náboženským)
8. Ako často sa zamýšľate, resp. overujete svoje hodnoty?
- vždy, keď príde vhodná príležitosť
 - veľmi nepravidelne
 - skoro nikdy
 - nikdy
9. Myslíte, že existujú všeludské univerzálne hodnoty?
- Áno-určite
 - skôr nie ako áno
 - určite nie, každý človek má svoje univerzálne hodnoty
 - neviem
10. Čo vyvíja na Vaše hodnoty najväčší vplyv?
- Škola/ práca
 - Priatelia
 - Rodina
 - Náboženstvo/ presvedčenie/ideológia
11. Čo vyvíja najnegatívnejší vplyv na Vaše hodnoty?
- Internet a médiá
 - Životný štýl
 - Ekonomická situácia a kríza
 - Alkohol, drogy
12. Čo vyvíja najpozitívnejší vplyv na Vaše hodnoty?
- Škola/práca
 - Priatelia
 - Rodina
 - Náboženstvo/ presvedčenie/ideológia
13. Ktorými prvkami by ste najvýstižnejšie charakterizovali dnešnú dobu?
- Materializmus/konzumizmus
 - Pluralizmus/relativizácia

- c) Postmoderna/globalizácia
- d) Sociálna neistota/kríza

14. Aký je resp. si myslíte vzťah medzi spoločnosťou a hodnotami?

- a) Žiadny, neovplyvňujú sa
- b) Hodnoty jemne formujú charakter spoločnosti
- c) Spoločnosť jemne formuje hodnotový systém
- d) Veľmi úzky, navzájom sa neustále ovplyvňujú

15. Ktorú hodnotu považujete za fundamentálnu pre dobre fungujúcu spoločnosť?

- a) Spravodlivosť
- b) Tolerancia
- c) Prosociálnosť
- d) Vzájomná kooperácia

16. Myslíte si, že existuje dokonalá nezištnosť, veľkorysosť, žičlivosť a empatia?

- a) Nemožné
- b) Len ťažko
- c) Možno áno
- d) Prečo nie

17. Čo si myslíte, ktoré z nasledujúcich najviac „podkopáva“ nezištnosť?

- a) Úžera
- b) Charity a dobročinné organizácie
- c) Samotní jednotlivci
- d) Politika

18. Napíšte troma krátkymi vetami, aký význam majú podľa Vás hodnoty pre mladého človeka v súčasnosti.

.....

.....

.....